

Lilli Poussa & Terhi Ylikoski

VOIKO TULEVAISUUDESSA VIERAILLA?

Ennakoinnin kokemukselliset menetelmät

Sitran muistio

© Sitra 2026

Voiko tulevaisuudessa vierailla? Ennakoinnin kokemukselliset menetelmät

Kirjoittajat: Lilli Poussa ja Terhi Ylikoski

Toimitussihteeri: Anna Solovjew-Wartiovaara

Taitto: Grano Oy

ISBN 978-952-347-484-0 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 2737-1034 (PDF) www.sitra.fi

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi tuotettuja sisältöjä.

Sisällys

Esipuhe	4
Tiivistelmä	6
Summary	7
Sammanfattning	9
Aluksi	11
Mitä kokemuksellinen ennakointi on?	13
Miten kokemuksellinen ennakointi vaikuttaa?	22
Miten kokemuksellisen ennakkoinnin vaikuttavuutta voi arvioida?	26
Voiko kokemuksellisuutta kytkeä päätöksentekoon?	30
Millaista vastuuta liittyy kokemukselliseen ennakointiin?	34
Lopuksi	39
Esimerkkejä kokemuksellisesta ennakkoinnista	41
Lähteet	53
Kirjoittajista	55

Esipuhe

Sitran tehtävänä on rakentaa kestävää hyvinvointia Suomelle. Tässä työssä tulevaisuusajattelun vahvistaminen on keskeistä: tarvitsemme yhteiskuntaan kykyä katsoa pidemmälle kuin käsillä olevaan hetkeen, tunnistaa muutosten suuntia ja tehdä päätöksiä, jotka kestävät myös tulevien sukupolvien näkökulmasta. Siksi Sitra edistää tulevaisuusajattelua yhteiskunnassa ja ennakkoinnin hyödyntämistä päätöksenteossa.

Tulevaisuutta koskevaa tietoa on nykyisin runsaasti. Meillä on käytössämme tutkimusta, dataa, skenaarioita ja analyysijä, jotka auttavat ymmärtämään muutoksia ja niiden mahdollisia vaikutuksia. Silti ennakkoinnin vaikuttavuus ei synny vain tiedon tuottamisesta. Se syntyy siitä, miten tieto muuttuu yhteiseksi ymmärrykseksi, keskusteluksi ja lopulta paremmiksi päätöksiksi.

Tässä muistiossa tarkastellaan kokemuksellista ennakkointia eli lähestymistapaa, jossa tulevaisuuksia tehdään koettaviksi. Kokemukselliset menetelmät voivat auttaa ylittämään kuilua nykyhetken ja mahdollisten tulevaisuuksien välillä. Ne tekevät abstrakteista ilmiöistä konkreettisempia, tukevat yhteistä keskustelua ja voivat vahvistaa ihmisten kokemusta siitä, että tulevaisuuteen on mahdollista vaikuttaa.

Aikana, jolloin päätöksiä tehdään kasvavan epävarmuuden keskellä, tarvitaan uusia tapoja käsitellä tulevaisuutta koskevaa tietoa. Kokemuksellinen ennakkointi voi vahvistaa yhteiskunnan kykyä kuvitella vaihtoehtoisia tulevaisuuksia, käydä niistä keskustelua ja tunnistaa toimintamahdollisuuksia ennen kuin muutokset näkyvät arjessa. Kun tulevaisuuksia voidaan hetkellisesti kokea eikä ainoastaan lukea tai kuulla niistä, useammilla ihmisillä on mahdollisuus osallistua tulevaisuutta koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Sitran ennakkointityössä olemme viime vuosina kokeilleet monenlaisia kokemuksellisia menetelmiä tulevaisuussimulaatioista spekulatiivisiin artefakteihin. Kokemukset ovat osoittaneet, että parhaimmillaan tulevaisuus alkaa elää aivan uudella tavalla silloin, kun sitä ei vain analysoida, vaan myös koetaan. Samalla olemme oppineet, että kokemuksellisuus ei ole itseisarvo. Sen arvo syntyy siitä, miten kokemukset kytkeytyvät tietoon, reflektioon, vuoropuheluun ja lopulta toimintaan.

Tämä muistio tarjoaa katsauksen nopeasti kehittyvään ennakkoinnin alueeseen. Toivon, että se innostaa kokeilemaan uusia lähestymistapoja, mutta myös pohtimaan kriittisesti sitä, kenellä on mahdollisuus osallistua tulevaisuuksien rakentamiseen ja millaisia tulevaisuuksia teemme näkyviksi. Tulevaisuus ei synny vain siitä, mitä tiedämme. Se rakentuu myös siitä, mitä pystymme kuvittelemaan, kokemaan ja yhdessä pitämään mahdollisena.

Elina Kiiski-Kataja

Ennakointi- ja koulutusjohtaja

Sitra

Tiivistelmä

Mahdollisten tulevaisuuksien vaikutuksia omaan elämään, työhön ja päätöksiin on usein vaikea kuvitella. Kokemuksellinen ennakointi vastaa tähän haasteeseen tekemällä mahdollisia tulevaisuuksia koettaviksi esimerkiksi simulaatioiden, roolipelien, tulevaisuusartefaktien ja immersiiivisten tilojen avulla. Tarkoituksena ei ole ennustaa tulevaisuutta, vaan auttaa kuvittelemaan vaihtoehtoisia kehityskulkuja, tunnistamaan oletuksia ja pohtimaan, millaisia tulevaisuuksia pidämme mahdollisina ja toivottavina.

Muistio tarkastelee kokemuksellista ennakointia erityisesti kokemuksellisen kuilun näkökulmasta: tulevaisuutta on vaikea hahmottaa, koska kokemuksemme perustuvat nykyhetkeen. Kokemukselliset menetelmät voivat konkretisoida tulevaisuuden vaikutuksia ja auttaa eläytymään tilanteisiin, joita emme ole kokeneet. Näin ne voivat täydentää perinteisiä raportteja, skenaarioita ja muita ennakkoinnin tapoja tarkastella tulevaisuutta.

Kirjallisuuden, asiantuntijahaastattelujen ja esimerkkien perusteella kokemukselliset menetelmät voivat laajentaa ajattelua, tehdä monimutkaisia ilmiöitä ymmärrettävämmiksi ja tuoda näkyväksi tunteita ja oletuksia. Ne voivat tukea yhteisen ymmärryksen rakentumista, toimijuutta ja päätösten pitkän aikavälin seurausten tarkastelua. Vaikutukset eivät kuitenkaan synny automaattisesti: kokemukset on kytkettävä reflektointiin, keskusteluun ja muuhun ennakointityöhön, jotta ne eivät jää irrallisiksi elämyksiksi.

Kokemukselliset menetelmät eivät korvaa tutkittuun tietoon perustuvaa ennakointia eivätkä itsessään tuota parempia päätöksiä. Ne voivat kuitenkin auttaa ymmärtämään päätösten seurauksia ihmisten arjessa. Parhaimmillaan kokemuksellisuus täydentää analyttistä tietoa ja tukee sen käyttöä päätöksenteossa epävarmuuden keskellä.

Tulevaisuuksien tekemiseen koettaviksi liittyy myös vastuuta. Se, millaisia tulevaisuuksia tehdään näkyviksi, ketkä osallistuvat niiden rakentamiseen ja kenen näkökulmasta niitä tarkastellaan, on tulevaisuusvallan kysymys. Siksi suunnittelussa on huomioitava läpinäkyvyys, moniäänisyys, osallisuus ja kokemusten mahdolliset vaikutukset osallistujiin.

Kokemuksellinen ennakointi on Suomessa nuori ja kehittyvä kenttä. Sen keskeinen mahdollisuus ei ole korvata ennakointitietoa, vaan auttaa ihmisiä ymmärtämään, käsittelemään ja käyttämään sitä syvemmin. Parhaimmillaan kokemukselliset menetelmät tekevät abstrakteista tulevaisuuksista koettavia ja keskusteltavia sekä vahvistavat kykyä toimia epävarmuuden keskellä.

Summary

Imagining how possible futures might affect our lives, work, and decisions is often difficult. Experiential foresight addresses this challenge by making potential futures tangible through simulations, role-playing exercises, futures artefacts, immersive environments, and other experiential methods. Rather than predicting the future, these approaches help people explore alternative futures, uncover assumptions, and reflect on which futures they consider possible and desirable.

This memorandum examines experiential foresight through the concept of the experiential gap: our understanding of the future is limited because our experiences are rooted in the present. Experiential methods can make the impacts of future developments more concrete and help people engage with situations they have not personally encountered. In this way, experiential methods can complement reports, scenarios, and other established foresight approaches.

Drawing on literature, expert interviews, and practical examples, the memorandum finds that experiential methods can broaden perspectives, make complex issues easier to grasp, and surface underlying assumptions and emotions. They can support the development of shared understanding, strengthen agency, and encourage consideration of the long-term consequences of decisions. However, these benefits do not emerge automatically. Experiences need to be combined with reflection, dialogue, and other foresight activities in order to contribute to meaningful learning and insight.

Experiential methods are not a substitute for evidence-based foresight, nor do they automatically lead to better decisions. They can, however, help people understand how decisions may shape everyday life. At their best, experiential approaches complement analytical knowledge and support its application in decision-making under uncertainty.

Making futures tangible also involves responsibility. Decisions about which futures are made visible, who participates in creating them, and whose perspectives are represented are questions of power to define futures. For this reason, experiential foresight should be designed with particular attention to transparency, diversity of perspectives, inclusion, and the potential impacts that experiences may have on participants.

Experiential foresight is still an emerging field in Finland. Its greatest potential is not to replace foresight knowledge, but to help people understand, engage with, and apply that knowledge more deeply. At its best, experiential methods make abstract futures tangible and discussable, while strengthening our capacity to act in conditions of uncertainty.

Sammanfattning

Det är ofta svårt att föreställa sig hur olika möjliga framtider kan påverka våra liv, vårt arbete och de beslut vi fattar. Experimentell framtidsframsyn svarar på denna utmaning genom att göra möjliga framtider upplevbara, till exempel genom simuleringar, rollspel, framtidsartefakter och immersiva miljöer. Syftet är inte att förutsäga framtiden, utan att hjälpa människor att föreställa sig alternativa utvecklingsvägar, identifiera sina antaganden och reflektera över vilka framtider vi ser som möjliga och önskvärda.

Denna promemoria granskar experimentell framtidsframsyn med särskilt fokus på det erfarenhetsmässiga gapet: framtiden är svår att greppa eftersom våra erfarenheter är förankrade i nuet. Experimentella metoder kan konkretisera framtidens konsekvenser och hjälpa oss att leva oss in i situationer som vi själva ännu inte har upplevt. På så sätt kan dessa metoder komplettera rapporter, scenarier och andra etablerade sätt att utforska framtiden.

Baserat på litteratur, expertintervjuer och praktiska exempel kan experimentella metoder vidga tänkandet, göra komplexa fenomen mer begripbara samt synliggöra känslor och antaganden. De kan stödja skapandet av en gemensam förståelse, stärka människors handlingsförmåga och bidra till att belysa besluts långsiktiga konsekvenser. Effekterna uppstår dock inte automatiskt. Upplevelserna behöver kopplas till reflektion, dialog och annat framtidsarbete för att inte stanna vid enskilda upplevelser.

Experimentella metoder ersätter inte kunskapsbaserad framtidsframsyn och leder inte i sig till bättre beslut. De kan däremot bidra till en djupare förståelse av hur beslut påverkar människors vardag. Som bäst kompletterar det upplevelsebaserade perspektivet analytisk kunskap och stärker dess användning i beslutsfattande under osäkerhet.

Att göra framtider upplevbara innebär också ett ansvar. Vilka framtider som synliggörs, vem som deltar i att forma dem och ur vems perspektiv de betraktas är frågor om framtidsmakt. Därför behöver planeringen präglas av transparens, mångfald av perspektiv, delaktighet och en medvetenhet om hur upplevelserna kan påverka deltagarna.

Experimentell framtidsframsyn är ett ungt och växande fält i Finland. Dess främsta potential ligger inte i att ersätta framtidskunskap, utan i att hjälpa människor att förstå, bearbeta och använda den på ett djupare sätt. När den fungerar som bäst gör den abstrakta framtider upplevbara och möjliga att diskutera, samtidigt som den stärker förmågan att agera i osäkerhet.

Aluksi

Kuvittele, että olet kotona. Huomaat, että internet ei toimi. Katsot puhelin-tasi ja siinä ei ole matkapuhelinverkkoa. Avaat telkkarin ja huomaat, ettei se toimi. Myöskään radiossa ei lähetetä mitään. Vaikka sähkö toimii, vaikuttaa siltä, että kaikki tietoliikenneyhteydet olisivat yhtäkkiä katkenneet.

Mitä teet ensimmäisen viiden minuutin aikana huomattuasi tilanteen? Miltä sinusta tuntuu? Entä millaisia selityksiä sinulle tulee mieleen siitä, mistä on kyse? Ja mitä luulet muiden tekevän, kun he huomaavat tilanteen?

Oheinen kuvitteluharjoitus on pelisuunnittelija ja futuristi Jane McGonigalin kehittämä ja sen nimi on *Tulevaisuuden viisi ensimmäistä minuuttia*. Idea on yksinkertainen: osallistuja saa lyhyen skenaarion, johon hänen tulee kuvitella itsensä viiden minuutin ajaksi ja kirjoittaa ajatuksiaan ylös. Harjoitus on esimerkki kokemuksellisesta ennakkoinnista, joka tuo abstraktin tulevaisuuden osaksi omaa arkea. Vaikka menetelmä on yksinkertainen ja perustuu mielikuvitukseen, se paljastaa mahdollisen tulevaisuuden sosiaaliset ja emotionaaliset vaikutukset – miltä tilanne tuntuisi, miten ihmiset reagoisivat ja miten se vaikuttaisi arkeen.

Tämän muistion tavoitteena on jäsentää, mitä ennakkoinnin kokemuksellisilla menetelmillä tarkoitetaan ja miten ne eroavat perinteisemmistä ennakkointikäytännöistä. Pyrkimyksenä on kuvata, mitä hyötyä kokemuksellisista menetelmistä voi olla, ja toisaalta miten ne liittyvät yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon tulevaisuuksista.

Kokemuksellisen ennakkoinnin tarkastelu kytkeytyy myös laajempaan muutokseen toimintaympäristössämme. Tulevaisuutta koskevaa tietoa tuotetaan yhä enemmän, mutta sen merkityksellistäminen ja kytkeminen päätöksentekoon on usein haastavaa. Samalla monimutkaiset ja nopeasti muuttuvat ilmiöt edellyttävät tapoja, jotka auttavat hahmottamaan vaihtoehtoja konkreettisemmin. Tässä tilanteessa korostuu tarve lähestymistavoille, jotka tukevat tiedon ymmärtämistä ja käyttöä.

Muistio nojaa kirjallisuuteen ja asiantuntijoiden haastatteluaineistoon (lista haastatelluista asiantuntijoista löytyy muistion lopusta) sekä käytännön esimerkkeihin, joissa kokemuksellisuutta on sovellettu hyvinkin erilaisista lähtökohdista. Kokoelma erilaisia esimerkkejä on koottu myös muistion loppuun konkretisoimaan sitä, mistä kaikesta kokemuksellisesta ennakkoinnissa voi olla kyse. Muistion tarkoituksena ei ole esittää yhtä normatiivista mallia tai menetelmää, vaan tunnistaa yhteisiä havaintoja, jännitteitä ja reunaehtoja, jotka toistuvat kokemuksellista ennakkointia hyödyntävissä hankkeissa eri konteksteissa.

Kokemuksellisen ennakkoinnin kenttä on verrattain uusi, monimuotoinen ja myös hengeltään kokeellinen. Tätä kuvastaa esimerkiksi se, että esimerkkejä ja oppeja siitä, mikä toimii ja mikä ei, on vielä melko vähän. Kokemuksellista ennakointia on toistaiseksi jäsentänyt vahvasti muutaman kansainvälisen toimijan työ ja muutamat viitekehykset. Akateeminen tutkimus aiheen parissa on suhteellisen vähäistä. Siksi tämän muistion sivuilla korostuvat muutaman alan kansainvälisen pioneerin nimet: Stuart Candy, Jake Dunagan ja Jane McGonigal. Suomessa kokemuksellisen ennakkoinnin kenttä on vielä varhaisessa kehitysvaiheessa, mutta haastatteluiden perusteella kiinnostusta on paljon, intoa kokeilla ja mahdollisuuksia kehittää menetelmiä pitkäjänteisesti ja laajempaan käyttöön.

Muistio on suunnattu kaikille ennakkoinnista ja sen kokemuksellisuuden kehittämisestä kiinnostuneille. Toiveenamme on, että muistio tarjoaa pohjan jatkokeskusteluille ja rohkeutta kokeilla kokemuksellisia menetelmiä osana ennakointia myös jatkossa.

Mitä kokemuksellinen ennakointi on?

Olet ehkä lukenut joskus megatrendeistä, tutustunut skenaarioihin tai silmäilyt läpi heikkoja signaaleja. Ennakoinnin lopputuotteet ovat perinteisesti erilaisia kirjoitetussa muodossa esitettyjä katsauksia, jotka valottavat tulevaisuuden vaihtoehtoja, kehityskulkuja, uhkia ja mahdollisuuksia. Ne tarjoavat tietoa ja näkemystä tulevaisuudesta tai siihen vaikuttavista ilmiöistä. Ennakointitieto auttaa tunnistamaan tulevaisuuden mahdollisuuksia ja riskejä etukäteen, mikä mahdollistaa tulevaisuuteen vaikuttamisen ja varautumisen.

Kokemuksellinen ennakointi (englanniksi *experiential futures*) on lähestymistapa, jossa ennakointitietoa eli tulevaisuuden vaihtoehtoja tehdään koettaviksi ja jaettaviksi kokemuksiksi. Kokemuksellisen ennakoinnin idea on tuoda mahdolliset tulevaisuudet nykyhetkeen niin, että ihmiset voivat aistia, käyttää ja kokea niitä: tiloina, prototyyppeinä, roolipeleinä, simulaatioina, artefakteina, tarinoina, näyttelyinä tai immersiiivisinä (eli vahvasti mukaansatempaavina ja aisteja aktivoivina) tilanteina (tästä muistiosta löydät useita esimerkkejä menetelmien kirjosta). Pyrkimyksenä ei ole ennustaa tulevaa, vaan avartaa ajattelua erilaisista vaihtoehtoista ja toisaalta tarjota myös erilaisia tapoja omaksua tulevaisuutta koskevaa tietoa, haastaa oletuksia, tai muodostaa käsityksiä toivottavasta tulevaisuudesta. Toisaalta kokemuksellinen ennakointi voi myös tarkoittaa sitä, että kokemus muuttuu tiedoksi eli esimerkiksi kehossa oleva, sisäistetty tieto voidaan saada esiin erilaisten harjoitteiden avulla.

Kokemuksellisuuden ideana on hyödyntää ihmisen koko kokemukskirjoa: aisteja, reaktioita, merkityksiä ja kehoallista läsnäoloa. Haastatteluissa kokemuksellisten menetelmien tuntijat korostivat erityisesti aistien, tunteiden ja immersiivisyyden merkitystä. He kuvasivat, että kokemukselliset menetelmät voivat synnyttää voimakkaita tunnekokemuksia ja lisätä sitoutumista tulevaisuuden tarkasteluun. Parhaimmillaan kokemuksellisuus auttaa tekemään näkyväksi tunteita, arvoja, oletuksia ja pelkoja, joita perinteinen, tekstiin pohjautuva ennakointi ei aina tavoita (Candy & Kornet, 2019).

Ennakoinnin kokemuksellisten menetelmien keskeisiä piirteitä ovat:

- **Aistien ja tunteiden hyödyntäminen:** Tulevaisuuksia tehdään näkyviksi, kuultaviksi, kosketeltaviksi tai koettaviksi.
- **Immersiivisuus:** Viittaa kokemukseen, joka aktivoi osallistujan aistit, tunteet ja ajattelun niin, että hän eläytyy tilanteeseen ja kokee olevansa osa sitä. Tätä kokemusta tukemaan voidaan tehdä erilaisia artefakteja, immersiiivisiä tiloja tai performansseja.

- **Syvyys:** kokemuksellinen ennakointi ei pyri luomaan kokonaisvaltaista, laajaa tulevaisuuskuvausta, vaan syventyy yksittäisten skenaarioiden yksityiskohtiin, tapahtumiin, artefakteihin ja siihen, miltä se tuntuisi arkielämässä.
- **Reflektointi:** Kokemusta käytetään lähtökohtana keskustelulle tulevaisuuden vaihtoehtoista, varautumisesta ja toivottavista suunnista.

Lisäksi on tyypillistä, että kokemuksellinen ennakointi on jollain tapaa yhteisön ajatteluun nojaavaa. Tämä tarkoittaa, että kokemuksia ja niiden herättämiä ajatuksia rakennetaan ja jaetaan yhdessä.

Kuilu nykyhetken ja tulevaisuuden välillä

Yksi kokemuksellisen ennakkoinnin kannalta keskeinen käsite on *kokemuksellinen kuilu* (Candy & Dunagan, 2017). Kyseessä on kuilu sen välillä, miten kuvittelemme tai odotamme asioiden olevan tulevaisuudessa, ja miltä niiden kokeminen todellisuudessa tuntuu. Tämän muistion haastatteluissa kokemuksellisen kuilun ylittämistä kuvattiin myös muilla käsitteillä ja metaforilla. Puhuttiin esimerkiksi muistijäljestä, samaistumisesta, päätösten seurausten konkretisoitumisesta sekä siitä, että tulevaisuus ”tuodaan lähemmäs” arjen tasolle.

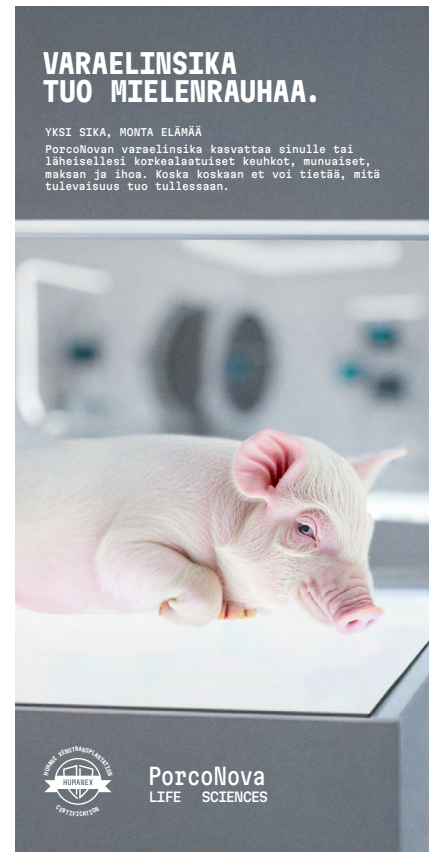
Ajatus kokemuksellisen kuilun taustalla perustuu siihen, että kokeksemme nykyhetkestä rajaavat ajatteluamme siitä, mitä kaikkea tulevaisuus voi olla. Erityisen vaikeaa voi olla kuvitella tulevaisuuksia, jotka ovat merkittävästi erilaisia kuin nykyhetki. Esimerkiksi jos emme koskaan ole kokeneet talousromahdusta, 50 asteen hellettä, maistaneet laboratoriossa kasvatettua lihaa tai seuranneet läheisemme aivojen sähkökäyriä analysoivan neuroimplantin dataa, meidän on todennäköisesti haastavaa kuvitella itseämme tulevaisuuteen, jossa tällainen asia olisi todellisuutta.

Yksittäinen raportti tai skenaario ei näin ollen välttämättä vielä herätä kysymystä, miltä jokin tulevaisuus todella tuntuisi, miten se vaikuttaisi elämääme ja miten me siihen oikeastaan suhtautuisimme – ja lopulta, miten meidän pitäisi tässä hetkessä toimia varautuaksemme tai vahvistaaksemme jotakin kehityskulkua. Mitä lähemmäs konkretiaa pääsemme, sitä helpompaa meidän on kuitenkin ymmärtää jonkin mahdollisen tulevaisuuden vaikutusta itseemme ja maailmaan ympärillämme. Tällöin emme pohdi vain sitä, miten asiat voisivat olla toisin vaan myös sitä, miltä tulevaisuus ihmisistä tuntuisi, mitä he ajattelisivat, millaisia esineitä tai palveluita maailmassa olisi ja niin edelleen. Toisin sanoen, millainen kokemus maailma silloin olisi.

Esimerkiksi oheinen kuva Sitran heikot signaalit -katsauksesta (2025) kuvaa tulevaisuutta, jossa lääketiede ja teknologia ovat kehittyneet niin, että elinsiirrot eläimistä ihmisiin ovat arkipäivää. Kuvitteellisen, tulevaisuuteen sijoittuvan aikakauslehden sivulta löytyvä varaelinsikamainos markkinoi tavallisille kuluttajille laboratorio-olosuhteissa kasvatettua eläintä pahan päivän varalle. Kuvan alla on puolestaan todellinen uutisotsikko New York Times -lehestä vuodelta 2025, joka kertoo USA:n elintarvike- ja lääkeviraston hyväksyneen tutkimuksen, jossa pyritään siirtämään geenimuunneltuja munuaisia siasta ihmiseen. Tässä spekulatiivinen mainos pyrkii ylittämään kokemuksellista kuilua.

New York Times -lehden uutinen on signaali tulevaisuuden mahdollisesta skenaariosta, jossa elinsiirrot eläimistä ihmisiin yleistyvät, kun taas kuvitteellinen mainos kuvaa tätä skenaariota arjen tasolla herättäen pohdintoja siitä, miltä tämä tulevaisuus ehkä näyttäisi ja tuntuisi? Millaisia ajatuksia se herättää esimerkiksi arvoista ja maailmankuvista? Entä mitä pidämme toivottavana tulevaisuutena? Lopulta kokemuksellisen kuilun ylittäminen palautuu saman kysymyksen äärelle kuin ennakointi ylipäättään: miten toimintaympäristömme muuttuu, mitä se tarkoittaa meille ja mitä voimme tehdä nyt?

Kokemuksellista kuilua ei ole aina helppo ylittää, ja tällä on myös kytkös ennakkoinnin vaikuttavuuteen. Candyn ja Dunaganin väite on, että tekemällä ennakkoinnista kokemuksellista, siitä tulee vaikuttavampaa (Candy & Dunagan 2016). Tämän muistion luvussa *Miten kokemukselliset menetelmät vaikuttavat?* pyrimme jäsentämään kokemuksellisen ennakkoinnin erilaisia vaikutusmekanismeja.

F.D.A. Approves Studies of Pig Organ Transplants for Kidney Patients

Roni Caryn Rabin, New York Times, 3.2.2025

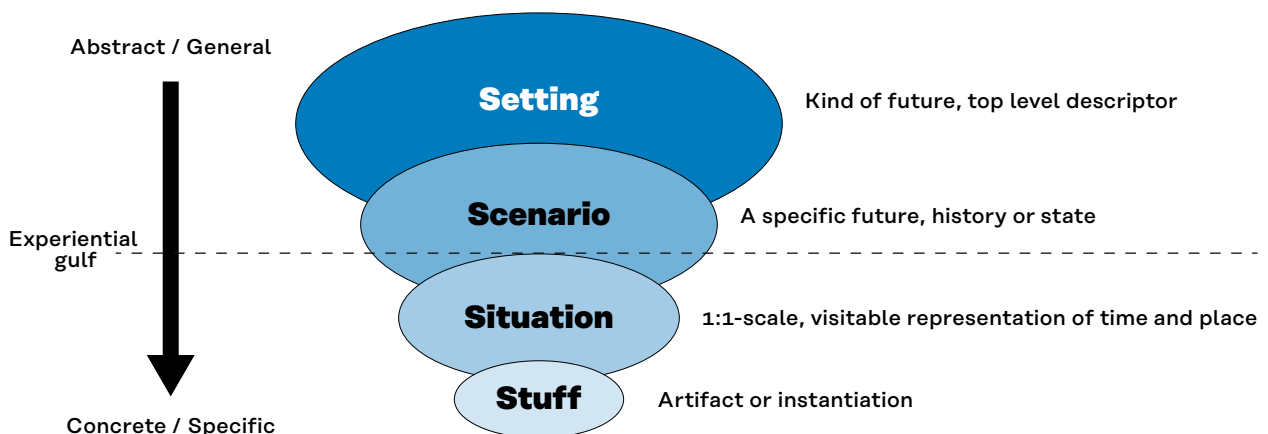
Koettavien tulevaisuuksien tasot

Yksi ennakkoinnin peruslähtökohta on tulevaisuuksien moninaisuus eli ajatus siitä, että tulevaisuuksia on nykyhetkestä käsin katsottuna aina useita mahdollisia. Monissa kokemuksellisen ennakkoinnin menetelmissä tulevaisuutta tehdään jollakin tapaa konkreettiseksi, mikä tarkoittaa väistämättä tietyn näkökulman valintaa: yksi maailma, yksi skenaario ja yksi tilanne muiden joukosta. Jokainen tällainen valinta rajaa vaihtoehtoja, mutta tekee samalla tulevaisuudesta käsin kosketeltavan ja ajateltavan. Olennaista onkin tunnistaa tämä valinnan luonne ja valita sellainen tulevaisuus, jonka käsittelystä on tavalla tai toisella osallistujille hyötyä. (Candy & Dunagan 2016)

Stuart Candyn ja Jake Dunaganin (2017) kehittämä Experiential Futures Ladder (kokemuksellisen ennakkoinnin tikapuut) -viitekehys kuvaa hyvin sitä, miten laajoista, yleisistä tulevaisuuskuvista voi edetä kohti konkreettisia tilanteita ja lopulta yksittäisiä esineitä ja artefakteja. Ajatuksena on, että mitä alemmaksi tikkailla mennään, sitä konkreettisemmaksi ja koettavammaksi tulevaisuus muuttuu, mutta samalla vaihtoehtoisten tulevaisuuksien kirjo myös kapenee.

- **Setting** kertoo, millainen tulevaisuuden maailma on
- **Scenario** kuvaa, mitä siinä maailmassa on tapahtunut
- **Situation** kertoo, missä ja miten ihminen kohtaa tämän tulevaisuuden
- **Stuff** näyttää, mitkä konkreettiset asiat tekevät kohtaamisesta todellisen

The Experiential Futures Ladder

Kuva 1: Soveltaen Candy & Dunagan 2017

Käytännössä *stuff* ja *situations* ovat se kohta, jossa ennakointi muuttuu useimmiten kokemukseksi. *Situation* eli tilanne kertoo, missä ollaan ja *stuff* on eräänlainen todiste maailmasta, joka tekee skenaarion uskottavaksi. Seuraavassa kuvaamme tulevaisuustikkaiden soveltamista yhden esimerkin kautta:

- **Setting:** Ilmastonmuutoksen muokkaama Eurooppa 2040-luvulla
- **Scenario:** Euroopan kaupungit ovat siirtyneet tiukkaan resurssien säännöstelyyn, jossa ihmisten ja yhteisöjen arkea ohjaa hiilibudjetti
- **Situation:** ruokakaupassa henkilöllä on jäljellä enää tiukka henkilökohmainen hiilibudjetti kuukauden viimeiselle viikolle ja hänen pitää pohtia ostaako kotimaista, kalliimpaa perusruokaa vai edullista mutta hiilibudjettia kuluttavaa tuontiruokaa
- **Stuff:** sovellus, joka näyttää jäljellä olevan hiilibudjetin ja päivittyy reaaliajassa valintojen mukaan tai fyysinen kuitti, jossa ostoksen hinnan lisäksi lukee: ”*Jos jatkat tätä tahtia, joudut hakemaan poikkeuslupaa 4 päivän kuluttua*”

Stuff eli esine ei siis ole itsetarkoitus, vaan sen tehtävä on ankkuroida tilanne kokemuksellisesti todellisen tuntuiseksi. Tilanne taas voi ottaa erilaisia muotoja kuten simulaation, pelin tai työpajan, jossa osallistujat toimivat tulevaisuuden rooleissa.

Candyn ja Dunaganin tikapuut kuvaavat paitsi eri abstraktion tasoja, auttavat myös suunnittelemaan kokemuksellista ennakointia systemaattisesti. Esimerkiksi yksittäinen esine tulevaisuudesta – kuten vaikkapa kuitti ostoksista – jää todennäköisesti irralliseksi, jos sen suhdetta olemassa olevaan maailmaan ja skenaarioon ei ole mietitty ja viestitty kokijoille.

Kokemuksellisten menetelmien kirjo

Mitä kaikkea kokemuksellinen ennakointi sitten voi olla? Kokemukselliset ennakointimenetelmät eivät tarkoita yhtä yksittäistä työkalua, vaan jatku-moa kevyistä konkretisoinneista syviin immersiiivisiin kokemuksiin.

Kokemuksellinen ennakointi kokoaa yhteen joukon lähestymistapoja, joiden tavoitteena on tehdä tulevaisuuksia konkreettisesti koettaviksi tässä hetkessä. Keskeisiä tähän kokonaisuuteen liittyviä käsitteitä ovat muun muassa *design fiction* (ks. esim. Bleecker 2023), *speculative design* (ks. esim. Dunne & Raby 2024), *discursive design* (ks. esim. Tharp & Tharp 2022) ja *ethnographic experiential futures* (ks. esim. Candy, Kornet 2019). Vaikka termeillä on erilaiset painotukset ja taustat, ne jakavat yhteisen pyrkimyksen: siirtää tulevaisuuksia koskeva ajattelu abstrakteista tietotuotteista kohti kokemuksellisia, havainnollisia ja usein osallistavia muotoja. Tavoitteena ei ole korvata tekstipohjaista ennakointitietoa tai -prosesseja, vaan täydentää niitä.

Alle on koottu keskeisimpiä kokemuksellisen ennakkoinnin menetelmäryppäitä, niiden käyttötarkoituksia sekä vahvuuksia ja rajoitteita. Lista on suuntaa antava, eikä kata kaikkia mahdollisia menetelmiä. Menetelmän valinta riippuu tavoitteista, kohderyhmästä sekä käytettävissä olevista resursseista.

Tulevaisuuden esineet (Futures Artefacts)

Tulevaisuuden esineet ovat fyysisiä prototyyppejä, arjen esineitä, palveluita, pakkauksia tai tuotteita, jotka on tuotu tulevaisuudesta tähän päivään. Ne voivat olla esimerkiksi fiktiivisiä lehtilööppejä, uudenlaisia lääkepakkauksia tai arkisia esineitä, jotka konkretisoivat jotain tiettyä tulevaisuutta tai skenaariota. Esineitä käytetään usein keskustelun avaajina.

Vahvuudet: Menetelmä on erittäin helposti lähestyttävä ja osallistumiskynnys on matala. Esineet tekevät kaukaisistakin tulevaisuuksista arkisia ja helposti tunnistettavia.

Rajoitteet: Vaarana on, että kokemus jää vain pintatasolle, jos esineen herättämiä ajatuksia ei pureta ohjatun reflektoinnin kautta.

Pelit, simulaatiot ja roolipelit

Eläytymiseen kutsuvia harjoituksia, joissa osallistujat astuvat sisään tulevaisuuden skenaarioon erilaisten roolien tai pelillisten rakenteiden kautta. Tämä voi tarkoittaa pöytäpelejä, elävää roolipeliä (larp) tai simulaatioita, joissa osallistujat kohtaavat tulevaisuuden tilanteita ja joutuvat reagoimaan niihin. Menetelmät luovat turvalliset raamit, jotka tukevat kokeilevaa ajattelua. Eläytyvät harjoitukset ovat hyvä tapa harjoittaa tulevaisuuden kuvittelukykyä ja luoda ymmärrystä eri toimijoiden näkökulmista ja ristiriidoista.

Vahvuudet: Harjoitukset tarjoavat osallistujille aktiivisen osallistumisen kokemuksen. Ne tekevät valtasuhteet, intressit ja päätösten seuraukset näkyviksi, ja tarjoavat mahdollisuuden kokeilla asioita turvallisessa ympäristössä.

Rajoitteet: Simulaatiot ja pelit edellyttävät huolellista suunnittelua, käsikirjoittamista ja fasilitointiosaamista (verkkopeleissä myös teknistä toteutusta). Syvälle menevä eläytyminen voi myös aiheuttaa osallistujissa epämukavuuden tunteita.

Päätöksenteko- ja politiikkasimulaatiot

Edellistä kategorialla raskaampia (usein "sotapeli"-tyyppisiä (wargaming)) strategisia harjoituksia. Nämä menetelmät testaavat organisaatioiden, hallitusten tai sidosryhmien päätöksentekokykyä ja strategioita monimutkaisissa tulevaisuuden kriiseissä tai murrostilanteissa. Ne auttavat monimutkaisten systeemien ja tehtyjen päätösten ketjureaktioiden ja seurausten hahmottamisessa.

Vahvuudet: Tukee voimakkaasti systeemistä ajattelua. Paljastaa tehokkaasti päätösten epätoivottuja sivuvaikutuksia ja sokeita pisteitä.

Rajoitteet: Laadukkaan simulaation rakentaminen vie paljon aikaa. Koska mallit väistämättä yksinkertaistavat todellisuutta, ne voivat herättää osallistujissa kritiikkiä skenaarion epärealistisuudesta.

Työpajat ja yhteiskehittämisen kokemukselliset muodot

Fasilitoituja tilaisuuksia, joissa osallistujat rakentavat tulevaisuutta yhdessä esimerkiksi Legoilla rakentaen, askarrella tai piirtäen. Tieto syntyy tekemisen kautta. Nämä menetelmät auttavat yhteisen ymmärryksen rakentamisessa ja osallistujien omien hiljaisten havaintojen konkretisoinnissa.

Vahvuudet: Menetelmä mahdollistaa rikkaan dialogin ja synnyttää kollektiivisia oivalluksia.

Rajoitteet: Vaikuttavuus on voimakkaasti riippuvainen fasilitoinnin onnistumisesta ja siitä, kuinka moninainen osallistujajoukko työpajaan on onnistuttu kutsumaan.

Immersiiviset tilalliset kokemukset ja VR/AR

Fyysisiä tai digitaalisia tiloja, joissa osallistuja voi kirjaimellisesti astua tulevaisuuteen. Tämä voi olla virtuaalitodellisuuden (VR) tai lisätyn todellisuuden (AR) sovellusten avulla toteutettu digitaalinen kokemus tai fyysinen huone, joka on sisustettu tulevaisuuden tilaksi. Nämä tilat ovat parhaimmillaan hyvin vaikuttava ennakointitiedon viestintäkanava, ja ne auttavat asenteiden ja piintyneen ajattelun haastamisessa.

Vahvuudet: Kehollinen, tilaan sidottu ja aistillinen kokemus jättää erittäin vahvan muistijäljen ja tarjoaa voimakkaan oppimiskokemuksen.

Rajoitteet: Erittäin resurssi-intensiivistä toteuttaa. Kokemukset eivät ole helposti skaalautuvia, eivätkä tilalliset tai teknologiset ratkaisut ole välttämättä kaikkien saavutettavissa.

Performatiiviset ja taiteelliset menetelmät

Tulevaisuuden tutkimista teatterin, performanssitaiteen, runouden tai muiden esittävien taiteiden keinoin. Hyödyllisiä esimerkiksi nykyisten normien, piilo-oletusten ja valtarakenteiden näkyväksi tekemisessä ja haastamisessa.

Vahvuudet: Herättää voimakkaita tunteita ja syvällistä keskustelua. Rikoo tehokkaasti totuttuja ajattelumalleja.

Rajoitteet: Laadukas, uskottava ja vaikuttava toteutus edellyttää usein ammattimaisia tekijöitä.

Keholliset menetelmät (kuten tanssi ja liike)

Kehollisissa menetelmissä sanat jätetään taka-alalle ja tulevaisuutta tutkitaan tai koetaan oman kehon kautta. Tarkoituksena on tulevaisuuteen liittyvien tunteiden, jännitteiden ja muutosten tutkiminen vahvasti keholisesti (somaattisesti).

Vahvuudet: Tuo esiin hiljaista tietoa, tunteita ja sellaista ei-kielellistä ymmärrystä, johon perinteisellä ideoinnilla ei päästä. Voi avata täysin uudenlaisia oivalluksia.

Rajoitteet: Menetelmä voi tuntua joistain osallistujista vieraalta tai jopa kiusalliselta. Se vaatii onnistuakseen psykologista turvallisuutta ja ammattitaitoista fasilitointiosaamista.

Aistilliset menetelmät (kuten hajut ja maut)

Aistilliset menetelmät pyrkivät simuloimaan tulevaisuutta muidenkin kuin näkö- ja kuuloaistin kautta. Menetelmä voi tarkoittaa esimerkiksi tulevaisuuden ruuan maistelua tai tuoksusimulaatioita, joissa haistetaan, miltä saastunut kaupunki tai laboratoriossa kasvatettu metsä tuoksuu tai miltä äärihelteen lämpötila iholla tuntuu. Tarkoituksena on tulevaisuuden arjen, elämäntapojen ja muutosten konkretisointi makujen, tuoksujen ja tunteusten kautta.

Vahvuudet: Tekee tulevaisuuksista suoraan iholle tuntevia ja keholisesti koettavia, mikä jättää usein pysyvän muistijäljen.

Rajoitteet: Vaatii erittäin huolellista kontekstointia ja resursseja laadukkaaseen toteutukseen. Vaarana on, että kokemus jää vain jännittäväksi elämykseksi, ellei sitä kytketä ennakkointitietoon ja merkitysten purkamiseen.

Sissiennakointi (Guerrilla Futures)

Sissiennakoinnissa tulevaisuus viedään ulos työpajahuoneista suoraan ihmisten arkeen yllättävillä tavoilla. Tämä voi tarkoittaa tulevaisuuden ”soluttamista” esimerkiksi kiinnittämällä fiktiivisiä tulevaisuuden mainoksia bussipysäkeille, jakamalla tulevaisuuteen sijoittuvia esitteitä kadulla tai pystyttämällä tulevaisuuden varoituskylttejä puistoihin. Sissiennakoinnissa ihmiset kohdataan siellä, missä he jo muutenkin liikkuvat. Tavoitteena on herättää välittömiä reaktioita ja horjuttaa nykyhetken oletuksia ilman, että ihmisten tarvitsee ilmoittautua erilliseen työpajaan.

Vahvuudet: Tavoittaa uusia kohderyhmiä suoraan heidän omassa elinympäristössään. Pysäyttää ja yllättää.

Rajoitteet: Ohikulkijoiden yllättäminen ei mahdollista asioiden taustoittamista, selittämistä tai välitöntä, ohjattua reflektiota. Lisäksi tempausten ylläpito vaatii usein (esim. julkisissa tiloissa tai organisaatioissa) sisäisiä liittolaisia ja tukea, jotta materiaalit saavat pysyä esillä riittävän kauan.

Kuten edellä kuvattu osoittaa, kokemuksellisten menetelmien kirjo on laaja ja alati kehittyvä ja muovautuva. Erilaisten esimerkkien ja tätä muistiota varten tehtyjen haastatteluiden perusteella voi tunnistaa ainakin yhdeksän erilaista ja osin toisiinsa limittyvää tavoitetta, joihin menetelmien avulla voidaan pyrkiä:

Tietoon ja tiedon lisäämiseen liittyvät tavoitteet

- Rikkoa totuttuja oletuksia ja laajentaa näkymiä mahdollisiin, mahdotto-miin ja toivottaviin tulevaisuuksiin.
- Ennakointitiedon välittäminen tavalla, joka resonoi, puhuttelee ja jää mieleen.
- Kehossa olevan, sisäistetyn tiedon ja ymmärryksen esille tuominen.

Tulevaisuusajattelun vahvistamiseen liittyvät tavoitteet

- Tulevaisuusajatteluun tutustuminen ja tulevaisuuslukutaidon vahvistaminen.
- Auttaa ihmisiä ja organisaatioita varautumaan muutoksiin ja toimimaan epävarmuudessa.

Tunteiden käsittelemiseen liittyvät tavoitteet

- Empatian ja moninäkökulmaisuuden lisääminen eläytymällä erilaisten toimijoiden, ihmisten, lajien tai tulevien sukupolvien asemaan.
- Tulevaisuuden herättämien tunteiden tunnistaminen, kohtaaminen ja käsittely.

Toimintaan ja toimijuuden vahvistamiseen liittyvät tavoitteet

- Luoda yhteinen kokemus, joka tukee dialogia ja yhteistä ymmärrystä tulevaisuuden vaihtoehtoista ja niihin liittyvistä arvoista.
- Vahvistaa toimijuutta ja halua toimia paremman tulevaisuuden rakentamiseksi.

Miten kokemuksellinen ennakointi vaikuttaa?

Ennakoinnin vaikuttavuus ei useinkaan synny suorasta syy-seuraus-ketjusta, vaan kimpusta erilaisia asioita: ajattelun ja tunteiden aktivoitumisesta, vaihtoehtojen avautumisesta, toimijuuden vahvistumisesta ja ylipäätään yhteisen ymmärryksen ja ennakointikulttuurin rakentumisesta. Kokemuksellisen ennakoinnin kohdalla kyse on usein siitä, millaisin erilaisin tavoin ennakointitietoa voi omaksua. Koska menetelmien kirjo on niin valtava, on mahdoton osoittaa yhtä vaikutusmekanismia. Esimerkiksi lukeeko ihminen skenaarion vai astuuko hän huoneeseen kokemaan sen, kuunteleeko hän skenaarion maailmaan sijoittuvan ääninauhan, tutkiiko hän skenaarion maailmasta kertovaa esinettä vai kenties tapaako hän skenaarion todellisuudesta tulevan ihmisen? Jokaisen edellä mainitun tavan vaikutusmekanismi on erilainen.

Taustahaastatteluiden ja esimerkkien perusteella kokemuksellisen ennakoinnin vaikutukset näyttävät syntyvän useiden rinnakkaisten mekanismien kautta. Näitä ovat erityisesti:

- ajattelun laajeneminen, kun vaihtoehdot, oletukset ja mahdolliset kehityspolut tulevat näkyviksi
- keskustelun laadun muutos, kun arvot, ristiriidat ja valintojen seuraukset nousevat pintaan
- sellaisten ilmiöiden parempi ymmärtäminen, joissa vaikutukset ovat viiveellisiä ja syy-seuraussuhteet epälineaarisia
- muistijäljen syntyminen ja samastumisen kokemus, jota on kuvattu jopa ”muistona tulevaisuudesta”
- toimijuuden vahvistuminen, kun oma rooli suhteessa tulevaisuuteen kirkastuu
- päätöksenteon reunaehtojen avartunut hahmottaminen, vaikka välittömiä päätöksiä ei syntyisikään

Yksittäinen kokemus ei yleensä aktivoi kaikkia näitä mekanismeja yhtä aikaa, vaan vaikutus syntyy niiden erilaisina yhdistelminä riippuen kontekstista, kohderyhmästä ja kokemuksen kytkennöistä jatkotyöskentelyyn. Vaikuttavuus ei myöskään näytä syntyvän välttämättä vain itse kokemuksesta, vaan siitä, miten kokemus kytketään ennakointitietoon, yhteiseen reflektointiin ja päätöksentekoa koskeviin kysymyksiin. On myös selvää, että joskus kokemuksellinen ennakointi jää elämykseksi ilman pysyvämpää vaikutusta.

Haastattelujen mukaan yksi merkittävimmistä, mutta vaikeasti mitattavista vaikutuksista on osallistujan oman roolikäsityksen muuttuminen. Kun tulevaisuutta ei vain tarkastella ulkopuolelta, vaan siellä ollaan läsnä, osallistujat alkavat nähdä selkeämmin oman vaikutusmahdollisuutensa ja vastuunsa kehityskulkuihin vaikuttamisessa. Tämä ”ahaa-elämys” omasta toimijuudesta voi johtaa konkreettisiin muutoksiin jopa yksilön päivittäisissä valinnoissa tai työtavoissa.

Aikamatkailu haastaa aivojamme

Kokemuksellisen ennakkoinnin menetelmillä voidaan myös pyrkiä vaikuttamaan aivojemme toimintaan. Aivomme pyrkivät luonnostaan suojelemaan nykyisiä uskomuksiamme ja maailmankuvaamme suodattamalla pois epämiellyttävää tai ristiriitaista tietoa. Vaikka tämä säästää energiaa ja ylläpitää henkistä vakautta, se voi samalla lukita ajattelumme vanhoihin kaavoihin ja estää meitä sopeutumasta muutoksiin. Voimme kuitenkin kehittää aivojemme joustavuutta tekemällä tietoisia ”aikamatkoja” tulevaisuuteen. Tämä etäisyyden ottaminen nykyhetkeen auttaa ohittamaan mielen suojelemekanismia ja avaa ikkunan uusille, yllättävillekin ideoille. (McGonigal 2022.)

Kokemuksellisia menetelmiä, jotka auttavat meitä pääsemään tällaiselle aikamatkalle voikin ajatella niin sanottuna mielen kuntosalina: ne opettavat meitä tunnistamaan omia sokeita pisteitämme ja suhtautumaan avoimemmin sellaiseen tietoon, jota aivomme saattaisivat muuten vastustaa.

Kehollinen toiminta ja eläytyminen vaikuttavat siis suoraan ajatteluumme ja asenteisiimme. Esimerkiksi Simo Järvelä ja Maiju Tarpila ovat tutkineet tätä ilmiötä live-roolipelaamisessa, ja esiin nostetut kognitiiviset mekanismit ovat olennaisia myös kokemuksellisissa simulaatioissa.

Kognitiotieteen näkökulmasta aivot pyrkivät jatkuvasti minimoimaan ’ennustusvirhettä’ eli eroa sisäisen maailmanmallimme ja todellisten havaintojen välillä. Aktiivisen päättelyn (active inference) mallissa ihminen voi joko päivittää sisäistä malliaan tiedolla tai muuttaa maailmaa toiminnallaan vastaamaan malliaan. Koska pelkkä analyttinen tieto ei aina riitä muuttamaan syvälle juurtuneita maailmankuvia, kokemukselliset menetelmät tarjoavat aivoille uusia aistihavaintoja, jotka pakottavat päivittämään oletuksia tulevaisuudesta. Tämä selittää, miksi konkreettinen toiminta voi muuttaa asenteita tehokkaammin kuin pelkkä raporttien lukeminen. (Järvelä & Tarpila 2026.)

Episodinen tulevaisuusajattelu mahdollistaa kyvyn eläytyä tulevaan

Episodinen tulevaisuusajattelu on yksi tapa hahmottaa sitä, miksi kokemukselliset menetelmät voivat vaikuttaa ajatteluun. Tulevaisuusajattelussa muistilla on keskeinen rooli. Tutkimuksen mukaan hahmotamme tulevaisuutta kahden muistijärjestelmän avulla: episodisen muistin, joka pohjautuu omiin koettuihin tilanteisiin ja aistihavaintoihin, sekä semanttisen muistin, joka koostuu tiedoista ja faktoista, joiden tiedämme olevan totta. Tulevaisuutta koskevassa ajattelussa erityisen tärkeää on episodinen muistaminen – eli kyky kuvitella tulevia tilanteita ikään kuin ne koettaisiin etukäteen. (Rhemann 2019) Puhutaankin episodisesta tulevaisuusajattelusta (episodic futures thinking, EFT), joka tarkoittaa kykyä kuvitella itsensä tulevaisuuteen ja kokea tuleva tapahtuma mielessään etukäteen.

Kyse on konkreettisesta, yksityiskohtaisesta ja elävästä tulevaisuuden tilanteen ennakkokokemisesta. (Snider, LaConte & Bickel 2016.) Jane McGonigal (2022) kuvaa episodista tulevaisuusajattelua sade-esimerkin kautta: on yksi asia tietää, että huomenna todennäköisesti sataa. Episodisessa tulevaisuusajattelussa kuvittelemme itsemme huomisen vesisateeseen: missä olemme, kun sade alkaa, kenen kanssa olemme, ilahduttaako vai ärsyttääkö sade meitä, miltä vesipisarat tuntuvat ihollamme. Treenaamalla tätä yksityiskohtaista tulevaisuusajattelua, venyttämällä kuvittelumme rajoja, luomme ikään kuin muistoja tulevaisuudesta. Ja kun kuvittelun kohteeksi vaihdetaan vesisateen sijaan tulevaisuutemme kannalta merkittäviä aiheita, kuten vaikka ilmastonmuutos, demokratia tai teknologinen kehitys, voimme päästä kiinni merkityksellisiin kysymyksiin: minkälaisia tunteita juuri kuviteltu tulevaisuus herättää? Olenko valmis tähän tulevaisuuteen? Onko se toivottava? Ja jos on, niin mitä voin tehdä tässä hetkessä, jotta siitä tulisi todennäköisempi?

Kokemus tulevaisuudesta on vasta ensimmäinen askel

Episodinen tulevaisuusajattelu tarjoaa yhden tavan ymmärtää kokemuksellisen ennakkoinnin vaikutuksia yksilön ajattelun ja mielikuvituksen tasolla. Kokemuksellisen ennakkoinnin vaikutukset eivät kuitenkaan rajaudu tähän. Vaikutuksia voidaan tunnistaa myös esimerkiksi yhteisen keskustelun ja ymmärryksen rakentumisen tasolla sekä osallistujien oman toimijuuden ja tulevaisuussuhteen vahvistumisessa. Se, mitkä näistä vaikutuksista korostuvat, riippuu käytetystä menetelmästä, kohderyhmästä ja siitä, mihin laajempaan prosessiin kokemus kytkeytyy.

Vaikutusten näkökulmasta kokemus tulevaisuudesta on kuitenkin vasta osa kokonaisuutta. Haastatteluissa korostui, että kokemuksellisen ennakkoinnin todellinen arvo syntyy vasta ohjatun reflektion ja purun kautta. Ilman riittävää purkuvaihetta vaivalla rakennettu kokemus jää herkästi vain irralliseksi elämykseksi, jonka kytkös osallistujan työhön tai valintoihin jää epäselväksi. Useat haastateltavat kuvasivat purkuvaihetta koko prosessin ytimeksi, jossa kokemuksen kautta heränneet tunteet ja havainnot sanoitetaan ja käännetään osaksi analyyttistä ymmärrystä. Juuri tässä reflektiossa kokemus ankkuroituu osallistujan ajatteluun ja muuttuu merkitykselliseksi, ja auttaa hahmottamaan omaa roolia ja toimijuutta suhteessa mahdollisiin tulevaisuuksiin.

Miten kokemuksellisen ennakoinnin vaikuttavuutta voi arvioida?

Vaikka kokemuksellisten menetelmien vaikutusmekanismeista tiedetään jo aika paljon, kokemuksellisten ennakointimenetelmien vaikuttavuutta, eli sitä mitä niistä on seurannut, ei ole tutkittu kovinkaan paljon. Osin tämä selittyy varmasti sillä, että kenttä on suhteellisen uusi ja hajanainen. Toisaalta kokemuksellisten menetelmien vaikuttavuutta on myös hankalampi tarkastella perinteisten vaikutusmittareiden tai suorien syy–seuraussuhteiden kautta. Miten esimerkiksi arvioida vaikuttavuutta tilanteissa, joissa menetelmät muokkaavat ihmisten ymmärrystä, ajattelua ja vuorovaikutusta tilanteissa, joissa tulevaisuuteen liittyy epävarmuutta, ristiriitaisia arvoja ja monimutkaisia systeemisii kytköksiä? Miten osoittaa, mikä vaikuttaa mihinkin?

Taustahaastatteluissa kokemuksellisen ennakoinnin vaikuttavuuden mittaamista kuvattiin toistuvasti haastavaksi, erityisesti silloin kun vaikutukset liittyvät ajattelun, käsitysten tai keskustelun muutokseen eivätkä välittömiin toimenpiteisiin tai päätöksiin. Haastatellut korostivat, että kokemuksellisten menetelmien vaikutukset ovat usein epäsuoria, viiveellisiä ja vaikeasti erotettavissa muista prosesseista ja ärsykkeistä. Haastatellut kokivat, että kokemuksellinen ennakointi voi parhaimmillaan muuttaa osallistujien ajattelua ja herättää tunteita, jotka jäävät mieleen pitkäksi aikaa. Vaikutusten nähtiin usein ilmenevän yksilötasolla, kun taas organisaatio- ja yhteiskuntatason muutosten osoittaminen koettiin huomattavasti vaikeammaksi.

Haastateltavat pohtivat vaikuttavuuden mittaamista monesta näkökulmasta. Mahdollisina indikaattoreina mainittiin esimerkiksi oletusten muutokset, tunnekokemukset, käyttäytymiseen liittyvät sitoumukset sekä poliittiset tai hallinnolliset seuraukset. Samalla todettiin, että käytännössä mittaamista tehdään harvoin eikä yhteisiä mittaristoja ole.

Haasteista huolimatta vaikuttavuutta on pyritty arvioimaan monin tavoin: esimerkiksi keräämällä osallistujapalautetta, havainnoimalla keskustelun ja ajattelun muutoksia, seuraamalla miten kokemukset heijastuvat jatkotyöskentelyyn tai päätöksentekoa tukeviin kysymyksenasetteluihin, sekä tarkastelemalla sitä, synnyttävätkö kokemukset uutta toimijuutta tai halua jatkaa tulevaisuuksiin liittyvää työskentelyä. Vaikuttavuus nähtiin näin pikemminkin kumuloituvana ja laadullisena ilmiönä kuin yksittäisinä

mitattavina tuloksina. Tämä tarkoittaa, että kokemuksellisen ennakkoinnin arvioinnille kannattaa asettaa realistisia ja tarkoituksenmukaisia tavoitteita.

Yksi merkittävä virstanpylväs kokemuksellisen ennakkoinnin vaikuttavuuden arvioinnissa on Institute for the Future (ITF) vuonna 2026 julkaistu Lumisphere-tutkimus (ITF 2026), jossa kokemuksellisen ennakkoinnin menetelmiä tutkittiin 11 viikkoa kestäneessä seurannassa yli 36 000 osallistujan aineistolla. Tutkimus esittelee ”kiireellisen optimismin” (urgent optimism) käsitteen mitattavana psykologisena kapasiteettina, joka koostuu neljästä ulottuvuudesta: mielen joustavuudesta, realistisesta toivosta, tulevaisuustoimijuudesta (future power) ja avoimuudesta mahdollisuuksille.

Raportin mukaan immersiiiviset kokemukset tuottavat osallistujajoukossa kaksi keskeistä muutosta: ne vahvistavat jo valmiiksi aktiivisten osallistujien uskoa omaan kykyynsä vaikuttaa ja toisaalta vähentävät merkittävästi toivottomuuden ja voimattomuuden kokemuksia. Erityisen merkittävää on osallistujien tulevaisuustoimijuuden kasvu, mikä osoittaa, että kokemukselliset menetelmät vahvistavat yksilön tunnetta siitä, että hän voi vaikuttaa maailman muutokseen. Tämä tutkimus tukee ajatusta siitä, että kokemuksellinen ennakointi ei ole vain elämys, vaan tutkimusnäyttöön perustuva menetelmä psykologisen resilienssin ja toimintakyvyn vahvistamiseen epävarmuuden keskellä.

Vaikuttavuuden arvioinnin kaksi näkökulmaa: yksilöt ja organisaatiot

Vaikka arvioiminen ei ole kovin yksinkertaista, kokemuksellisen ennakkoinnin vaikuttavuutta on kuitenkin tärkeää pyrkiä arvioimaan siinä missä muutakin ennakkoinnin vaikuttavuutta. Ennakkoinnin arviointia voidaan lähestyä kahdesta näkökulmasta: yksilöiden ja organisaatioiden kautta. Yksilön tulevaisuusajattelun kehittymiseen arvioidaan tulevaisuustietoisuuteen ja tulevaisuuslukutaitoon liittyviä kysymyksiä. Organisaatitasolla puolestaan arvioidaan tulevaisuustiedon hyödyntämistä, systeemistä ennakointiä, ennakointiprosessien vaikutuksia ja laatua sekä strategista ennakointiä. (Parkkonen ja Vataja 2018.)

Kokemuksellisessa ennakkoinnissa helpointa lienee päästä kiinni muutoksiin yksilötasolla. Sitra toteutti marraskuussa 2025 verkossa järjestetyn neuroteknologian tulevaisuuteen keskittyvän tulevaisuussimulaation, johon osallistui yli 800 ihmistä. Osallistujilta saadun palautteen pohjalta voi todeta, että simulaatio laajensi osallistujien näkökulmia, haastoi heidän oletuksiaan ja vahvisti tulevaisuusajattelun taitoja. Monet kuvailivat saaneensa ”*ahaa-elämyksiä siitä, että näinkin voi ajatella*” ja joutuneensa pohtimaan omia arvojaan ja ajattelunsa rajoja uudella tavalla. Eräs osallistuja totesi: ”*Pääsin todella tutkimaan arvojani ja testaamaan ajatteluni rajoja.*”

Tällaiset havainnot viittaavat vahvasti siihen, että eläytyvä menetelmä toi esiin uusia oivalluksia, joita tavanomainen keskustelu ei olisi synnyttänyt.

Myös osallistujien suhtautumisessa neuroteknologiaan nähtiin muutoksia viiden päivän simulaation aikana. Vastauksista tehdyn analyysin perusteella selvisi, että aluksi yli puolet osallistujista suhtautui neuroteknologiaan myönteisesti ja vain viidennes osallistujista ilmaisi huolta. Simulaation edetessä osallistujien kriittisyys kasvoi selvästi, ja he alkoivat huomioida yksityisyys-, eettisyys- ja hallintakysymyksiä, jotka ensi alkuun jäivät innostuksen varjoon. Tämä kertoo asenneympäristön monipuolistumisesta: osallistajat oppivat näkemään teknologiaan liittyviä mahdollisuuksia ja uhkia aiempaa tasapainoisemmin. Vaikutus oli konkreettinen myös simulaation sisällä: kun viimeisenä päivänä järjestettiin neuvoa-antava kansanäänestys kuvitellusta neurodatalaista, äänestäjien mielipiteet olivat huomattavasti varovaisempia ja kriittisempiä kuin alkutilanteessa, ja valtaosa päätyi tukemaan tiukkaa lainsäädäntöä datan suojaamiseksi.

Lisäksi Sitra toteutti kevään 2026 ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvän tulevaisuussimulaation yhteydessä osallistujille itsearviointikyselyn ennen ja jälkeen simulaation. Kyselyn tulosten perusteella simulaatio vahvisti osallistujien kykyä ajatella kaukaisempaa tulevaisuutta, kykyä haastaa omia ajatuksia ja oletuksia tulevaisuudesta, ja ylipäättään valmiuksia varautua erilaisiin ilmastonmuutokseen liittyviin tulevaisuuden kehityskulkuihin.

Vaikka kokemuksellisen ennakkoinnin vaikuttavuudesta muulla kuin yksilötasolla on usein vaikeaa osoittaa konkreettisia vaikutuksia, on myös tästä olemassa rohkaisevia esimerkkejä.

Japanissa on kehitetty *Future Design* -nimellä osallistavan ennakkoinnin menetelmää, jossa kansalaiset otetaan mukaan julkiseen päätöksentekoon ja sen valmisteluun asettumalla ”tulevien sukupolvien edustajiksi”. Eräässä tutkimuksessa työpajassa kaupunkilaiset jaettiin kahteen ryhmään ideoimaan kaupungintalon remonttia: toinen ryhmä työskenteli perinteisesti oman nykyminänsä näkökulmasta, toinen ryhmä taas otti roolit vuodelta 2060, kuvitteellisiksi samanikäisiksi ihmisiksi vuosikymmenten päähän. Kokeilun tulokset olivat kiinnostavia. Perinteisessä työpajassa keskustelu keskittyi pitkälti ajankohtaisiin tarpeisiin (enemmän tiloja, lisää palveluja nyt heti) ja erityisesti vahvasti omaa etua korostavat osallistajat jumiutuivat lyhytnäköiseen ajatteluun. Tulevaisuusroolissa toimineessa ryhmässä sen sijaan keskityttiin pidemmän aikavälin tarpeisiin ja tuotettiin perusteltuja ehdotuksia kaupungin tulevaa käyttöä silmällä pitäen. Matsumoton kaupunki otti tämän työpajan suositukset käyttöön tulevissa remonttisuunnitelmissaan. (Nishimura et. al. 2020)

Yksittäisten kuntatason kokeilujen lisäksi menetelmä on sittemmin laajentunut ja vakiinnuttanut asemaansa Japanin valtionhallinnossa. Vuonna 2023 maan valtiovarainministeriö perusti *Future Design* -työryhmän, joka

on järjestänyt lukuisia työpajoja yhteiskunnan eri toimijoiden, kuten paikallishallintojen, yritysten sekä oppilaitosten kanssa.

Kokemuksellisten ennakkointimenetelmien arvioinnissa keskeistä on tunnistaa, millaisia vaikutuksia kussakin tilanteessa on ylipäättään mielekästä odottaa ja tarkastella. Kaikki vaikutukset eivät näy välittöminä päätöksinä tai toimenpiteinä, vaan usein muutoksina ajattelussa, keskusteluissa ja siinä, millaisina tulevaisuuden kysymykset näyttäytyvät osallistujille ja organisaatioille. Tästä näkökulmasta kokemuksellisten menetelmien arviointi edellyttää myös ennakkoinnin vaikuttavuuden ymmärtämistä pidempinä kehityskulkuina ja osana laajempia prosesseja, ei yksittäisinä, helposti mitattavina tuloksina.

Voiko kokemuksellisuutta kytkeä päätöksentekoon?

Ennakoinnin merkitys päätöksenteossa korostuu ajassa, jossa toimintaympäristö muuttuu yhä nopeammin. Ennakoinnin avulla päätöksenteko ei perustu vain menneeseen tietoon tai lyhyen aikavälin ennusteisiin, vaan myös toimintaympäristöä muovaaviin megatrendeihin ja rakenteellisiin murroksiin sekä vielä pinnan alla kupliviin heikkoihin signaaleihin. Parhaimmillaan ennakointi tukee kestävämpien, pitkän aikavälin vaikutukset huomioivien päätösten tekemistä. Pahimmillaan ennakointi ei kuitenkaan kytkeydy päätöksentekoon, koska se liikkuu eri aikajänteellä, käsittelee väistämättä epävarmuutta ja jää usein liian abstraktille tasolle suhteessa päätöksenteon konkreettisiin tarpeisiin. Lisäksi inhimilliset kognitiiviset vinoumat ja organisatoriset rakenteet estävät ennakointitiedon tehokkaan hyödyntämisen.

Myös OECD (2022) on tunnistanut Suomessa ennakoinnin ja päätöksenteon välisen vaikuttavuuskuilun: ennakointitieto ei riittävästi muutu päätöksiksi ja toiminnaksi. Kyse on monimutkaisesta vyyhdistä: tiedon saatavuudesta ja käytöstä, ymmärryksestä ja kyvykkyyksistä sekä toimeenpanosta. Herääkin kysymys, voisiko kokemuksellisuus tarjota yhden keinon vahvistaa kytköstä ennakoinnista päätöksentekoon? Pohditaan kysymystä seuraavan esimerkin kautta.

Kuvittele, että saat käteesi raportin, josta luet, että Euroopassa kolmasosa pölyttäjälajeista on taantumassa (Euroopan komissio 2025).

Tai kuvittele, että näet sinulle läheisen lapsen tulevaisuuden aikuisena työskentelemässä varmoin ottein sivellin käsissään. Aurinko paahtaa kuumasti, kun hän on keinopölyttämässä viljelmiään yhdessä isomman porukan kanssa.

Tai kuvittele, että astut sisään viileään rakennukseen. Olet varannut lipun jo kuukausia etukäteen päästäksesi kokemaan tämän läheltä, mutta nyt joudut vielä hetken jonottamaan. Jono etenee ja pääset vihdoinkin valtavan lasiseinän taakse. Sen toisella puolen näet mehiläisten lentelevän värikäässä kukkameressä. Lasiseinään integroidut teleskoopit ovat kaikki varattuna, mutta kaiuttimista kuuluva surina on juuri niin ihmeellisen kuuloista, kuin naapurisi oli kertonut.

Kuvaus pölyttäjämuseosta ammentaa Euroopan komission luomasta pölyttäjäpuisto-virtuaalimaailmasta, jonka ideana on tarjota ihmisille välähdys tulevaisuudesta, josta pölyttäjät ovat kadonneet. Ideana on konkretisoida pölyttäjäkatoa kokemuksellisen ennakoinnin keinoin ja havainnollistaa ilmiön vaikutuksia erityisesti ruokajärjestelmään ja arkeen, ja tukea kestäväää päätöksentekoa tässä hetkessä.

Nyt kuvittele, että roolinasi olisi tehdä päätös EU:n biodiversiteetti-linjauksesta, joka yltää 2040-luvulle. Varmasti jokainen edeltävistä esimerkeistä saisi sinut punnitsemaan asiaa eri kannoilta, mutta ehkä eri tavoilla. Raportti pölyttäjäkadosta on esimerkki ennakointitiedosta, joka antaisi perustan tehdä tietoon perustuvia, kestäviä päätöksiä. Se tarjoaisi tutkittua, analyttistä tietoa siitä, mikä tilanne on nyt ja mihin suuntaan se todennäköisesti kehittyy. Samaan aikaan kaksi muuta esimerkkiä pyrkisivät ylittämään kokemuksellisen kuilun valottamalla välähdyksiä mahdollisista tulevaisuuden vaikutuksista sinuun tai sinulle tuttujen ihmisten arkeen, ruokajärjestelmään tai ylipäätään maailmaan. Koska ajatuksemme rakentuvat sekä analyttisesti että tunnepohjaisesti, vaikuttavat nämä molemmat ajattelujärjestelmät myös tapaamme tehdä päätöksiä. Näin ollen vaikka tutkimuspohjainen, analyttinen ennakointitieto on päätöksenteon perusta, eivät päätöksentekotilanteet ole irrallaan siitä, miltä jokin tulevaisuuden vaihtoehto tuntuu.

Ennakointitieto herättää myös tunteita

Ennakointitiedon kytkeytyminen päätöksentekoon ei ole yksiselitteinen tai lineaarinen prosessi. Ympäristöpolitiikan vaikuttavuutta tutkineet Hajer ja Oomen (2025) nostavat esiin sitkeän oletuksen siitä, että raporttien kirjoittaminen ja tarjoaminen päättäjille johtaisi muutokseen. Maailma on täynnä raportteja, jotka eivät ole johtaneet kestäväan päätöksentekoon. Haastatte- luissa tätä ilmiötä selitettiin muun muassa syvillä institutionaalisilla defensseillä eli organisaatioiden ja yksilöiden taipumuksella turvautua tuttuihin rakenteisiin ja malleihin välttääkseen kohtaamasta vaikeita tai radikaaleja tulevaisuuden uhkia.

Myös OECD:n (2022) mukaan ensimmäinen haaste ennakointitiedon kytkeytymisessä päätöksentekoon on ennakointitiedon jääminen sirpaleiseksi ja irralliseksi päätöksenteon arjesta. Raportteja ja tulevaisuustietoa tuotetaan, mutta niiden hyödyntäminen jää liian usein vaillinaiseksi tai alkutekijöihinsä. Candy (2010) puolestaan korostaa, että tulevaisuus vaikuttaa enemmän ajatteluun ja toimintaan, kun se tehdään konkreettiseksi ja tunteita herättäväksi. Sen sijaan, että päätöksentekijä lukisi raportin mahdollisista tulevaisuuksista, hän kohtaa niistä johdetun tilanteen, artefaktin tai kokemuksen – esimerkiksi tulevaisuuden palvelun, päätöksen seurauksen tai arkipäiväisen esineen. Päätöksentekijät eivät tällöin kohtaa vain ”tietoa tulevaisuudesta”, vaan eläytyvät myös sen seurauksiin.

OECD:n (2022) mukaan toinen keskeinen haaste ennakkoinnin ja päätöksenteon välillä liittyy kykyyn ajatella tulevaisuutta ja käyttää sitä päätöksenteon resurssina. Pelkkä ennakointitiedon saatavuus ei vielä tarkoita, että sitä osataan tulkita, suhteuttaa omaan toimijuuteen tai käyttää epävarmassa

tilanteessa. OECD ja Unesco korostavat tulevaisuuslukutaitoa, joka tarkoittaa kykyä tunnistaa oletuksia tulevaisuuksista, kuvitella vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja käyttää tulevaisuutta nykyhetkessä. Jos tulevaisuuslukutaito on tavoiteltava kyky, kokemuksellinen ennakkointi voi tarjota yhden keinon harjoittaa sitä. Kokemuksellisuus voi auttaa tunnistamaan ja haastamaan omia ajatusmalleja ja oletuksia tulevaisuudesta tarjoamalla sytykkeeksi kokemuksia, joissa näitä oletuksia pääsee purkamaan. Kokemuksellisten menetelmien avulla tulevaisuudesta voi tehdä esimerkiksi paikan, jossa olemme jo ”käyneet”, mikä auttaa mahdollisten kehityskulkujen vaikutusten hahmottamisessa konkreettisella tasolla. Jos koettavana on vaikkapa pölyttäjäpuisto, jossa ruoantuotannon kannalta elintärkeitä hyönteisiä voi nähdä vain valvotuissa olosuhteissa lasiseinien takana, osallistuja päättyy todennäköisesti pohtimaan oletuksiaan siitä, miten ruokaa tulevaisuudessa tuotetaan. Kokemus voi parhaimmillaan aktivoida tunteita, arvoja ja moraalisia ristiriitoja, jotka liittyvät olennaisesti ”tulevaisuuden käyttämiseen” päätöksenteossa.

Kokemuksellinen ennakkointi yksistään ei tuota parempia päätöksiä

Kolmas OECD:nkin (2022) tunnistama haaste liittyy toimeen tarttumiseen. Tulevaisuustiedon sisäistäminen ja tulevaisuusajattelun vahvistaminen ovat vasta ensimmäinen askel kohti sitä, miksi ennakkointia ylipäätään tehdään: jotta pääsisimme kohti toivomaamme tulevaisuutta. Se edellyttää valintoja, päätöksiä ja toimia tässä hetkessä. Tämä on erityisen vaikeaa ajassa, jossa yhä useampi asia on epävarma, ja selkeitä vastauksia on vähän. Kokemuksellisen ennakkoinnin tehtävänä ei ole luoda kivoja kokemuksia, vaan kokemuksia, jotka johtavat käytännön toimiin paremman tulevaisuuden rakentamiseksi. (Candy & Dunagan 2016). Kokemuksellisuus voi tarjota mahdollisuuden altistaa päätöksentekijä tulevaisuuden tilanteelle ilman todellisia seurauksia ja testata päätöksentekoa epävarmuudessa. ”Emme tiedä varmaksi” voikin olla hyväksytty lähtökohta päätöksenteolle, ei sen este.

Kokemuksellisen ennakkoinnin kytkeytyminen päätöksenteon välineeksi ei ole taikakeino, joka ratkaisee tulevaisuustiedon hyödyntämisen haasteet. Taustahaastattelujen perusteella päätöksentekoon kytkeytyminen näyttäytyi harvoin suorana tai nopeasti havaittavana. Haastatellut kuvasivat kokemuksellisia menetelmiä pikemminkin keskustelua ja ymmärrystä rakentavina kuin päätöksiä tuottavina välineinä, ja korostivat, että vaikutus päätöksiin, jos sitä syntyy, on usein epäsuora ja viiveellinen.

Vastauksena luvun kysymykseen, ”Voiko kokemuksellisuutta kytkeä päätöksentekoon?”, kokemuksellisuutta voi ja kannattaa kytkeä päätöksentekoon, mutta se ei voi korvata laadukasta ennakkointitietoa. Kokemus

itsessään ei vielä tue päätöksentekoa, vaan ratkaisevaa on myös se, miten kokemus puretaan. Purussa on tärkeää erottaa havainnot tulkinnoista, tunnistaa seuraukset päätösvaihtoehtoin (mikäli kokemuksellisuus tämän mahdollistaa) ja kytkeä reflektiot myös päätettäviin kysymyksiin. Olennaista on myös huomata, että kokemuksellinen ennakointi voi huomaamatta legitimoida tiettyä politiikkaa, strategiaa tai maailmankuvaa. Siksi on tärkeää myös tunnistaa, että se, mihin tulevaisuuksiin eläydytään, on jo itsessään valinta. Kokemukselliseen ennakointiin liittyviä vallan kysymyksiä pureskellaan seuraavassa luvussa lisää. On myös tärkeää huomioida, että kokemus itsessään ei haastattelujen mukaan ole riittävä. Vaikuttavuus syntyy vasta, kun kokemuksellinen osuus kytkeytyy ohjattuun reflektioon, keskusteluun ja purkuun. Useissa esimerkeissä korostui, että ilman tätä vaihetta osallistujille jää epäselväksi, miten koettu liittyy heidän työhönsä, valintoihinsa tai päätöksentekoon.

Kokemuksellisen ennakkoinnin ydin ei siten ole elämyksellisyys sinänsä, vaan kokemuksen tarjoama rikas aineisto ajattelulle, kritiikille ja toiminnan hahmottamiselle. Parhaimmillaan kokemukset toimivat ”ankkureina”, joihin myöhempi ajattelu ja keskustelu palaavat, ja jotka vaikuttavat myös päätöksentekoon pitkällä aikavälillä.

Millaista vastuuta liittyy kokemukselliseen ennakointiin?

Tulevaisuuksia koskevat kuvaukset ja visiot eivät synny neutraalisti, vaan heijastavat väistämättä arvoja, normeja ja ideologioita (Mazé 2019). Siksi erilaiset tulevaisuuskuvat ja -näkemykset välittävät aina luojiensa arvoja ja asenteita kuten vaikkapa teknologisten ratkaisujen painottumista, globaalin pohjoisen näkökulmia tai joidenkin ihmisryhmien korostamista tai sivuuttamista.

Yksi tapa käsitteellistää tulevaisuuteen liittyviä vallan kysymyksiä, on tulevaisuusvalta. Se tarkoittaa valtaa vaikuttaa siihen, mitä tulevaisuudessa pidetään mahdollisena ja toivottavana. Tulevaisuusvallan tarkastelu ohjaa pohtimaan, ketkä pääsevät keskustelemaan tulevaisuuksista, kenen näkemykset otetaan huomioon, ja ketä tulevaisuuskuvin näkyy. (Sitra 2024)

Jos esimerkiksi palataan edempänä mainittuun tulevaisuuskuvaan ilmastomuutoksen muokkaamasta Euroopasta 2040-luvulla, olisi tulevaisuusvallan näkökulmasta olennaista pohtia, millaisia elämäntapoja tietyt päätökset tukevat, keiden tulevaisuuksia priorisoidaan ja mikä tai ketkä jäävät näkymättömiin. Tulevaisuusvalta kytkeytyy näin ollen olennaisesti myös kokemukselliseen ennakointiin, jossa luodaan erilaisia tulevaisuusnäkemyksiä. Usein asiantuntijat luovat tulevaisuusskenaarion ja sen pohjalta kokemuksen, johon ihmiset voivat osallistua kokijoina omasta näkökulmastaan. Tätä asetelmaa voi kuitenkin haastaa, ja tarjota myös osallistujille mahdollisuuksia olla mukana tulevaisuuksien hahmottelussa ennen varsinaista kokemuksellista elementtiä.

Tulevaisuusvallan laajentajan eettiset periaatteet pätevät myös kokemusten suunnittelussa

Kokemuksellisessa ennakkoinnissa tulevaisuusvalta konkretisoituu erityisellä tavalla, koska tulevaisuuksia ei ainoastaan kuvata, vaan ne tehdään koettaviksi. Tällöin valinnat esimerkiksi siitä, kuka kutsutaan mukaan kokemukseen, millaisia tulevaisuuksia esitetään, keiden arki ja näkökulmat tulevat näkyviksi ja millaisia vaikutuksia tulevaisuudella kuvataan, ovat keskeisiä tulevaisuusvallan kysymyksiä. Koettavaksi tekeminen vahvistaa tulevaisuuden vaikutusta ajatteluun, tunteisiin ja toimijuuden kokemukseen, ja siten myös tulevaisuustyöhön liittyvää vastuuta.

Tulevaisuusvallan laajentajan eettiset periaatteet (Rekola & Ylikoski 2025) on kehitetty yhteistyössä Sitran Tulevaisuusvalta-ohjelman kokeilu-hankkeiden kanssa, hankkeissa tunnistettujen käytännön jännitteiden ja kysymysten pohjalta. Periaatteet eivät määrittele yhtä oikeaa tapaa tehdä tulevaisuustyötä, vaan toimivat tukena valintojen ja vastuiden tunnistamiseen erilaisissa konteksteissa. Ne korostavat erityisesti yhdenvertaisuutta, luottamusta, moniäänisyyttä, rohkeutta, tunteiden huomioimista sekä poissaolevien näkökulmien huomioon ottamista tulevaisuustyöskentelyssä.

Kokemuksellisten menetelmien näkökulmasta eettiset periaatteet auttavat jäsentämään erityisesti sitä, kuka pääsee kokemaan tulevaisuuden, millaisessa roolissa ja millaisin edellytyksin. Ne suuntaavat huomiota esimerkiksi siihen, millaisia osallistumisen esteitä kokemukset voivat synnyttää tai purkaa, millaisia tunnevasteita ne herättävät ja kenen näkökulmasta tulevaisuuden vaikutuksia tarkastellaan.

Eettiset periaatteet korostavat myös läpinäkyvyyden ja luottamuksen merkitystä: osallistujien on tärkeää ymmärtää, miksi tietty tulevaisuus on valittu koettavaksi, mikä sen suhde on päätöksentekoon tai muuhun jatko-työskentelyyn ja millaista vaikutusta osallistumisella voi olla.

Tavat osallistua ja osallistaa ovat aina valintoja

Tulevaisuusvallan näkökulmasta olennaista on se, ketkä pääsevät osallistumaan tulevaisuustyöhön, mutta myös se, millaisessa roolissa osallistujat ovat mukana tulevaisuuksia hahmoteltaessa. Osallistuminen voi tarkoittaa valmiin tulevaisuuskuvan tai -kokemuksen vastaanottamista, tulkintaa ja kommentointia, mutta se voi myös tarkoittaa aktiivista tulevaisuuksien tekemistä ja muokkaamista. Käytännön tasolla tämä näkyy esimerkiksi osallistavien menetelmien valinnassa. Jos tulevaisuuden artefaktit, skenaariot tai näkymät tuodaan osallistujille valmiina, tulevaisuusvalta säilyy pitkälti niiden käsissä, jotka ovat määritelleet lähtökohdat ja rajaukset. Sen sijaan menetelmät, joissa osallistujat itse rakentavat tulevaisuuden elementtejä, kuten artefakteja, tarinoita tai näkymiä, voivat vahvistaa osallistujien toimijuuden kokemusta ja avata tilaa moniäänisemmille ja osallistujalähtöisemmille tulevaisuustulkinnolle. Tällöin tulevaisuustyö tarjoaa osallistujille mahdollisuuden harjoitella tulevaisuuksiin liittyvää toimijuutta: tehdä valintoja, neuvotella merkityksistä ja tunnistaa oma roolinsa tulevaisuuden rakentajina. Tulevaisuusvallan kannalta näillä osallistumisen muodoilla on merkitystä, sillä ne vaikuttavat siihen, kenellä on tilaa määritellä, millaiset tulevaisuudet näyttäytyvät mahdollisina ja toivottavina.

Tulevaisuusvallan laajentamisen näkökulmasta keskeistä ei lopulta kuitenkaan ole aina pyrkiä maksimaaliseen osallistumiseen, vaan tehdä osallistumiseen ja kokemuksellisuuteen liittyvät valinnat tietoisesti ja

perustellusti. Sopiva tulevaisuusvallan taso riippuu kontekstista, tavoitteista ja siitä, kenelle tulevaisuustyötä tehdään. Tässä mielessä eettiset periaatteet eivät aseta vaatimuksia yksittäisille menetelmille, vaan tarjoavat kehyksen arvioida, milloin kokemuksellinen ennakointi tukee moniäänistä ja oikeudenmukaista tulevaisuuskeskustelua – ja milloin se saattaa tahtomattaankin rajata sitä. Garcia ja Gaziulusoy korostavat vastuuta siitä, että kokemukselliset menetelmät voivat saada ihmiset muuttamaan uskomuksiaan. Siksi läpinäkyvyys on erityisen tärkeää, jotta voidaan arvioida sekä toiminnan tavoiteltuja vaikutuksia että sen tahattomia seurauksia. Yhtä lailla on tärkeää, että kansalaiset osallistuvat itse skenaarioiden kehittämiseen eivätkä ainoastaan altistu asiantuntijapiireissä laadittujen skenaarioiden kokemuksellisille ulottuvuuksille. (Garcia & Gaziulusoy 2021)

Kirjallisuudessa tulevaisuusvallan kysymyksiä on tarkasteltu myös kokemuksellisten ennakointiprosessien näkökulmasta. Esimerkiksi Stuart Candy ja Kelly Kornet ovat kuvanneet etnografista kokemuksellista ennakointia lähestymistapana, jossa tulevaisuuksia ei ainoastaan esitetä valmiina, vaan niitä kartoitetaan, rikastetaan, välitetään ja arvioidaan prosessin eri vaiheissa. Tarkastelun kohteena on lopullisen tulevaisuuskuvan lisäksi se, miten tulevaisuudet syntyvät ja kenen näkökulmasta.

Tulevaisuusvallan näkökulmasta tällaiset prosessikuvaukset auttavat tekemään näkyväksi, että valta ei liity vain siihen, millainen tulevaisuus lopulta esitetään, vaan myös siihen, ketkä ovat mukana tulevaisuuksien määrittelyn eri vaiheissa ja millaisia näkökulmia pidetään merkityksellisinä. Candy & Kornetin kuvaama prosessiajattelu voidaan näin tulkita yhtenä tapana paikantaa kohtia, joissa tulevaisuusvaltaa käytetään: esimerkiksi siinä, ketkä osallistuvat tulevaisuuskuvien kehittämiseen, mitä tulevaisuuksia esitellään ja millä tavoin niihin liittyviä reaktioita ja palautetta käsitellään.

Tulevaisuus on yhteinen, ja siksi jokaisen tulisi voida osallistua tulevaisuudesta käytävään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Vaikka monet kokemuksellisen ennakkoinnin menetelmät ovat osallistavia ja tarjoavat esimerkiksi vaihtoehtoisia keinoja omaksua ennakointitietoa, ne eivät automaattisesti laajenna tulevaisuusvaltaa. Olennaista onkin lähtökohtaisesti tiedostaa ennakointiin liittyvät vallan kysymykset ja huomioida tulevaisuusvallan laajentaminen myös kokemuksellisen ennakkoinnin projekteissa. Candyn ja Kornetin etnografisen ennakkoinnin prosessikuvaus, tulevaisuusvallan tarkasteluun tarkoitettu Tulevaisuusvaltalainssi (Sitra 2024), ja tulevaisuusvallan laajentamisen eettiset periaatteet (Sitra 2025), tarjoavat kaikki kattavaa pidempää tulevaisuustyöskentelyn läpinäkyvyyden, osallisuuden ja moniäänisyyden lisäämiseksi.

Riskeinä agendavalta, kuormittavuus ja harhaanjohtavuus

Kuten kaiken ennakkoinnin, myös kokemuksellisen ennakkoinnin tehtävänä on avata vaihtoehtoja ja avartaa ajattelua tulevaisuuksista. Koska kokemuksellisissa menetelmissä usein työskennellään ”syvyyden” äärellä, eli syvennytään jonkin yhden skenaarion yksityiskohtiin, jää tulevaisuuksien moninaisuus helposti katveeseen. Kokemuksellisuus voikin joskus hämärtää rajaa sen välillä, mitä pidetään tulevaisuudessa mahdollisena ja mitä ennusteena. Sen välillä, ajatellaanko, että ”näin voi tapahtua” vai ”näin tulee tapahtumaan”, on merkittävä ero. Taustahaastatteluisia korostui myös huoli kokemuksellisten menetelmien mahdollisesta ohjaavuudesta tilanteissa, joissa tulevaisuuskuvia tuottavalla taholla on suoria intressejä tiettyihin ratkaisuihin, teknologioihin tai politiikkalinjauksiin. Kokemuksellisuus voi tällöin huomaamatta kaventaa vaihtoehtojen kirjoa tai lisätä tietyn tulevaisuusvision houkuttelevuutta. Tämä korostaa neutraaliuden, avoimen kehystämisen ja kriittisen reflektion merkitystä erityisesti julkisessa ja tutkimukseen nojaavassa ennakkointityössä. Järjestäjän vastuulla on myös varmistaa, että osallistujat ymmärtävät koetun tulevaisuuden olevan vain yksi mahdollinen vaihtoehto, ei välttämättä todennäköisin, toivottavin tai ei-toivottavin lopputulos.

Samaan tapaan, mikäli kokemuksellisten menetelmien kautta käsiteltävä tulevaisuus tuntuu osallistujista tai kokijoista jollakin tapaa ahdistavalta ja aiheuttaa stressiä, korostuu suunnittelevan ja järjestävän tahon vastuu entisestään. Onko ahdistavien tunteiden aiheuttaminen perusteltua ja millainen mahdollisuus osallistujilla on käsitellä niitä kokemuksen jälkeen?

Candyn (2010) tunnistamat eettiset riskit liittyvät juuri kuormittavuuteen ja harhaanjohtavuuteen. Edellinen viittaa siihen, että skENARIO tai tulevaisuuskokemus voi kuormittaa henkisesti varsinkin silloin, jos se on hyvin todentuntuinen. Jälkimmäinen eli harhaanjohtavuus taas liittyy siihen, että yleisö tai osallistujat sekoittavat fiktion ja todellisuuden tai että syntyy perusteettomia uskomuksia tiettyjen tulevaisuuksien todennäköisyydestä tai toivottavuudesta.

Samaan aikaan kokemuksellisuus voi tarjota myös työkaluja eettisten kysymysten pohdintaan, kuten edellisessä luvussa kuvataan. Esimerkiksi suunnitteluvaiheessa pohdinnat siitä, ketkä pääsevät osallistumaan, ketkä esitetään toimijoina, ketkä vaikutusten kohteina ja kenen kokemuksista tulevaisuus lopulta rakennetaan, voi parhaimmillaan edistää inklusiivisempaa tulevaisuusajattelua.

Candyn (2010) mukaan puutteellinen ennakkointi ja turhan kapea tulevaisuusajattelu voivat itsessään nostaa pintaan myös eettisiä kysymyksiä. Hän käyttää Detroitin autoteollisuuden alamäkeä ja siitä seurannutta talouskurimusta ja hurrikaani Katariinan tuhoa New Orleansissa

esimerkkeinä siitä, miten epäonnistuminen laaja-alaisessa ja syvässä tulevaisuusajattelussa voi näkyä varautumisessa niin yhteiskunnallisiin ongelmiin kuin luonnon katastrofeihin. Candyn mukaan Detroitin tapauksessa puute oli ”breadth” eli vaihtoehtoisten tulevaisuuksien laajuudessa: kuviteltiin vain jatkuvaa kasvua, eikä avattu ajattelua kohtia muita mahdollisia kehityskulkuja. New Orleansissa puute oli ”depth” eli syvyydessä: uhka (hurrikaani) tiedettiin, mutta sitä ei otettu vakavasti eikä varauduttu riittävästi. Candyn näkemys nojaa siihen, että pelkkä ennakointitiedon tuottaminen tai siitä tiedottaminen ei riitä, vaan olisi eettisempää luoda vaikuttavia, osallistavia ja kokemuksellisia menetelmiä, jotta ihmiset voivat tosiasiallisesti ymmärtää ja toimia tulevaisuuden suhteen.

Lopulta kyse on siitä, että kokemuksellisen ennakkoinnin menetelmät vaikuttavat ihmisten tulkintoihin, tunteisiin ja päätöksiin ja siten osaltaan muovaavat sitä, millaisia tulevaisuuksia pidetään mahdollisina, hyväksyttävänä ja tavoiteltavina. Tästä syystä vastuun ja eettisten kysymysten pohdinta on kokemuksellisessa ennakkoinnissa välttämätöntä.

Lopuksi

Tässä muistiossa olemme tarkastelleet ennakkoinnin kokemuksellisia menetelmiä tapoina tehdä tulevaisuuksista koettavia ja siten ymmärrettäviä tilanteissa, joissa perinteisempi ennakkointitieto ei välttämättä yksin riitä tai sellaisenaan palvele tarkoitustaan. Kokemukselliset menetelmät eivät kuitenkaan korvaa ennakkointitietoa, vaan täydentävät sitä ja toimivat myös keinona tehdä sitä ymmärrettäväksi ja jaettavaksi. Kokemukselliset menetelmät näyttäytyvät erityisesti välineinä ajattelun avartamiseen, vakiintuneiden ajattelutapojen haastamiseen, päätösten seurausten hahmottamiseen ja yhteisen ymmärryksen rakentamiseen vaihtoehtoisista tulevaisuuksista. Kokemuksellisten menetelmien keskeinen hyöty liittyy siihen, miten ne muuttavat abstraktin konkreettiseksi. Ne voivat luoda muistijälkiä tulevaisuudesta, tehdä tulevaisuusvaihtoehtoista helpommin hahmotettavia ja vahvistaa osallistujien tulevaisuustoimijuutta. Kuten kaikessa ennakkoinnissa, kokemuksellisten menetelmien käytölle on tärkeää asettaa selkeä tavoite ja kysymyksenasettelu: miksi teemme näin, mitä tulevaisuuskysymystä käsittelemme ja mitä haluamme ymmärtää paremmin? Muuten riskinä on, että vaivalla rakennetut kokemukset jäävät vain elämyksiksi vailla merkitystä.

Samalla on tärkeää hahmottaa, että kokemuksellisten menetelmien kytkeytyminen päätöksentekoon ei ole suoraviivaista. Vaikka ne voivat rikastaa keskustelua ja avata uusia näkökulmia, niiden vaikutus konkreettisiin päätöksiin riippuu siitä, miten ne liitetään osaksi laajempia prosesseja, kuten valmistelua, vuorovaikutusta ja jatkotyöstöä. Kokemuksellisten menetelmien kytkeytyminen päätöksentekoon edellyttääkin tietoista suunnittelua. Keskeistä on huolehtia riittävästä pohjatiedosta, tunnistaa tarkoituksenmukaiset osallistujat sekä ajoittaa menetelmät osaksi käynnissä olevia valmistelu- ja päätöksentekoprosesseja. Ilman tätä kytkentää kokemukset jäävät helposti yksittäisiksi interventioiksi, eikä niiden synnyttämä ymmärrys siirry osaksi päätöksentekoa tai toimintaa.

Kokemuksellisten menetelmien keskeinen hyöty liittyy siihen, miten ne muuttavat abstraktin konkreettiseksi. Ne voivat luoda muistijälkiä tulevaisuudesta, tehdä tulevaisuusvaihtoehtoista helpommin hahmotettavia ja vahvistaa osallistujien tulevaisuustoimijuutta.

Kokemuksellista ennakointia onkin hyödyllistä tarkastella osana laajempaa ennakkoinnin kenttää. Se ei muodosta erillistä lähestymistapaa, vaan täydentää muita ennakointikäytäntöjä, kuten skenaariotyöskentelyä ja tulevaisuuskuvien rakentamista. Sen arvo syntyy erityisesti suhteessa muuhun ennakointityöhön: se voi syventää jo tuotettua tietoa ja tukea sen yhteistä käsittelyä ja merkityksellistämistä.

Kokemuksellisten menetelmien vaikuttavuuden osalta näyttää siltä, että koska kokemuksellisen ennakkoinnin kenttä on vielä verrattain uusi ja ”kokeellinen”, tavat mitata ja analysoida menetelmien vaikuttavuutta vaihtelevat. Olennaista on kytkeä vaikuttavuuden mittaaminen tavoitteeseen. Auttoiko kokemus esimerkiksi käsittelemään jotakin tulevaisuuskysymystä syvällisemmin, rikottiinko totuttuja ajattelumalleja tai oivallettiinko mitä mahdollisuuksia on ja mihin pitää varautua? Syntyikö sysäys toiminnalle tässä hetkessä? Sinänsä onnistuminen ei välttämättä paljon eroa siitä, mihin ennakkoinnilla ylipäätään pyritään.

Tätä muistiota varten tekemiemme taustahaastatteluiden perusteella korostuu, miten tärkeää kokemuksellisten menetelmien käyttämisessä on tasapaino rohkeuden ja vastuun välillä. Yhtäältä tarvitaan rohkeutta kokeilla uudenlaisia menetelmiä ilman, että aina tiedetään, miten ne toimivat tai mitä niistä seuraa ja toisaalta vastuullisuutta sen suhteen, millaisia tulevaisuuksia kokemusten kanssa käsitellään ja millaisia tunteita nämä kokemukset saattavat osallistujissa herättää.

Haastatteluista välittyi toive kentän pitkäjänteisestä kehittämisestä. Haastateltavat painottivat tarvetta lisätä dokumentointia, kehittää vaikuttavuuden arviointia sekä vahvistaa verkostoja ja rakenteita, jotta kokemuksellinen ennakointi voisi juurtua osaksi laajempaa ennakointitoimintaa.

Tietoa ja näkemystä ei maailmasta puutu, ja ehkä juuri siksi kokemuksellinen ennakointi voi tarjota jotakin kättä pidempää. Parhaimmillaan se voi vahvistaa ymmärrystä tulevaisuuksien vaikutuksista ja tukea valintoja ja päätöksiä tässä hetkessä.

Mitä seuraavaksi? Kokemuksellisen ennakkoinnin kenttä on Suomessa vielä nuori, ja monet sen käytännöistä ovat vasta muotoutumassa. Siksi tärkeintä ei ehkä ole täydellisen menetelmän löytäminen, vaan kokeileminen, oppiminen ja kokemusten jakaminen.

Jos työssäsi tuotetaan tulevaisuustietoa, voit aloittaa yhdellä yksinkertaisella kysymyksellä: *Miten tätä tulevaisuutta koskevaa tietoa voisi kokea, eikä vain lukea siitä?* Jos vastaus löytyy, olet jo ottanut ensimmäisen askeleen kohti kokemuksellisempaa ennakointia. Samalla autat rakentamaan ennakointia, joka tukee ihmisiä ymmärtämään vaihtoehtoisia tulevaisuuksia, keskustelemaan niistä ja toimimaan niiden suhteen.

ESIMERKKEJÄ KOKEMUKSELLESTA ENNAKOINNISTA

Future Food Court: Tulevaisuuden kestävä ruokajärjestelmä

Mitä?

Teknologian tutkimuskeskus VTT:n iBEX-ohjelmaan kuuluva Future Food Court -projekti koostui kokemuksellisista työpajoista, joissa rakennettiin tulevaisuuden ruoka- ja ravintolakokemuksia. Työpajoissa osallistujat pääsivät oikealle illalliselle, joissa he söivät ruokaa, joka simuloi uusia ruoantuotantoteknologioita kuten soluviljelyllä tai hyperpaikallisesti tuotettuja raaka-aineita. Osallistujat pääsivät paitsi maistamaan ja aistimaan oikeaa ruokaa, myös keskustelemaan sen herättämistä ajatuksista, joita tutkijat myös tallensivat.

Miksi?

Projektin tavoitteena oli tehdä tulevaisuuden kestävä ruokajärjestelmä konkreettiseksi ja koettavaksi, ja tätä kautta auttaa osallistujia hahmottamaan ruoan tulevaisuuteen liittyviä muutoksia. Tavoitteena oli myös arvioida tulevaisuuden ratkaisujen toivottavuutta, mahdollisuuksia ja haasteita, sekä virittää keskustelua siitä, miten kestävyys siirtyminen ja resurssiniukkuus muokkaavat ruokaan liittyvää arkea.

Kuka?

Projektiä johti VTT, joka tutki iBEX-ohjelman kautta tulevaisuuden ruokajärjestelmää ja suunnitteli työpajojen sisällön ja kokemukselliset tulevaisuusympäristöt. Monitieteisessä projektissa työpajoihin haluttiin osallistaa useita sektoreita kuten teollisuuden edustajia, julkisen sektorin toimijoita, kolmannen sektorin organisaatioita, koulutus- ja tutkimusorganisaatioita ja kuluttajia.

Mitä sitten?

Future Food Court -työpajat tekivät tulevaisuuden ruoasta aistittavaa ja maistettavaa ja auttoivat osallistujia hahmottamaan, miten uudet teknologiat ja kiertotalous voivat näkyä arjen ruoka- ja ravintolakokemuksissa. Samalla projekti tuotti tietoa siitä, miten eri toimijat ja tavalliset kuluttajat kokevat ruokajärjestelmän muutoksen, mitä he pitävät mahdollisena ja millaisia arvoja ajatusten taustalla vaikuttaa.

Lähteet:

Kymäläinen, T., Tamlander, T., Ritala, A. & Seisto, A. (2026). *Towards 2040: Collaborative approach in Finnish food systems transition*. *Futures*, 175, 103708. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2025.103708>

Ylisiurua, M. (2024). *Navigointi ruokajärjestelmän kestävä kehityksen ja niukkuuden paradoksissa*. VTT. <https://www.vttresearch.com/fi/uutiset-ja-tarinat/navigointi-ruokajarjestelman-kestavan-kehityksen-ja-niukkuuden-paradoksissa>

Crafting Pedagogies of Togetherness: Kehollisuus ennakkoinnissa

Mitä?

Crafting Pedagogies of Togetherness oli tammi–huhtikuussa 2025 järjestetty residenssi, johon osallistui noin 35 asiantuntijaa yli kymmenestä maasta. Residenssissä tutkittiin tietoisuuteen perustuvia ja kehollisia menetelmiä kasvatuksessa ja ennakkoinnissa. Keskeisenä uutena menetelmänä kehitettiin embodied futuring -käytäntöä, jossa hyödynnettiin Social Presencing Theater (SPT) -metodia. SPT käyttää liikettä, pysähtymistä ja kehollista havainnointia systeemien sisällä olevien jännitteiden näkyväksi tekemiseen.

Miksi?

Projektin tavoitteena oli selvittää, miten kehollisuus muokkaa tapaamme ajatella tulevaisuutta. Pyrkimyksenä oli kehittää ennakkointimenetelmiä, jotka soveltuvat paremmin eri sukupolville. Monet nykyisistä työkaluista painottuvat vahvasti strategiseen ja suoraviivaiseen ajatteluun, ja ne on suunniteltu ensisijaisesti aikuisen lähtökohdista. Kehollisuuden avulla haluttiin purkaa tulevaisuuden epävarmuuteen liittyvää lamaannusta maadoittamalla osallistujat nykyhetken läsnäoloon ennen tulevaisuuden kuvittelua.

Kuka?

Embodied futuring -käytännön kehittivät Julianne DeVita ja Lourdes Rodríguez. Residenssin isännöi Studio Aterlier.

Mitä sitten?

Kokeilu osoitti, että yhteinen liike ja läsnäoloon ankkuroituminen voivat herättää sellaista yhteisöllistä mielikuvitusta, jota perinteinen ennakkointityö harvoin tavoittaa. Osallistujat kyseenalaistivat ajatuksen ajasta suoraviivaisena jatkumona ja tutkivat transtemporaalisuutta, eli sitä, miten menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus kietoutuvat toisiinsa kehon kokemuksessa. Kehollisuus todettiin olennaiseksi osaksi ennakkointia. Se auttaa hidastamaan tahtia ja kohtaamaan monimutkaisia ilmiöitä ilman, että osallistuja lamaantuu. Menetelmä täydentää strategista ennakkointia tuomalla mukaan kehon hiljaisen tiedon.

Lähteet:

DeVita, J. (2025). *Embodied Futures. Reflections from a Residency on Togetherness, Movement, and Presence*. Liminal Futures. <https://www.liminalfutures.co/post/embodied-futures>

JOS*: Spekulaatiivinen aikakauslehti vuodelta 2046

Mitä?

Sitran vuoden 2025 Heikot signaalit -katsaus julkaistiin spekulatiivisen, vuoteen 2046 sijoittuvan aikakauslehden muodossa, jossa heikot signaalit heräsivät henkiin. Heikkojen signaalien pohjalta tunnistettiin aiheita, joista kirjoitettiin aikakauslehden sopivia juttuja: haastatteluita, uutisnostoja, reportaaseja, mainoksia. Lukija kutsuttiin astumaan sisään maailmaan, jossa nykyhetken heikot signaalit olivat kypsyneet yhteiskunnallisiksi valtavirtailmiöiksi. Lehden sisällössä käsiteltiin esimerkiksi neuroteknologian vaikutuksia ihmismieleen "aivopesureiden" ja digitaalisen ajatustenvaihdon kautta. Muita aiheita olivat muun muassa kuolema, ruoka, matkailu, muuttuvat perhe- ja parisuhdemuodot sekä ihmisen ja eläinten välinen suhde. Visuaalisuudella oli keskeinen rooli: tekoälyn avulla luodut visualisoinnit loivat illuusion aidosta tuotteesta, joka olisi voitu poimia tulevaisuuden lehtihyllystä.

Kuka?

Lehden toteuttivat Sitran ennakkoinnin asiantuntijat Lilli Poussa ja Terhi Ylikoski ja lehden ulkoasusta ja kuvituksesta vastasi Ellun kanat. Lehti on osa Sitran pitkään jatkunutta työtä heikkojen signaalien parissa.

Miksi?

Heikot signaalit eli muutoksen ensioireet jäivät helposti yksittäisiksi havainnoiksi, ja yksinään niiden pohjalta voi olla vaikeaa hahmotella vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Parhaimmillaan ne kuitenkin auttavat haastamaan tulevaisuusoletuksia ja kuvittelemaan rohkeasti toisenlaisia tulevaisuuksia. Projektin tavoitteeksi asetettiin tunnistettujen heikkojen signaalien "elävöittäminen" siten, että ne eivät olisi vain lista havaintoja, vaan ne muodostaisivat ymmärrettävän ja kokemuksellisen maailman.

Mitä sitten?

Lehden tilaajille tehty palautekysely osoittaa, että lehti onnistui vahvistamaan lukijoiden tulevaisuusajattelua ja tulevaisuustoimijuutta. Yli 80 prosenttia vastaajista kertoi, että lehti lisäsi kiinnostusta tulevaisuusteemoihin ja haastoi ajatuksia tulevaisuudesta. Yli 70 prosenttia vastaajista kertoi, että lehti sai pohtimaan omaa roolia tulevaisuuden rakentajana ja lisäsi kiinnostusta osallistua tulevaisuuskeskusteluihin. Lukijat kuvasivat lehden tuoneen uusia näkemyksiä tulevaisuuksista ja niiden uhista ja mahdollisuuksista. Lehti laajensi ajatusmaailmaa huomaamaan heikkoja signaaleja ja herätti pohdintoja esim. omien lastenlasten tulevaisuudesta.

Lähteet:

Poussa, L. & Ylikoski, T. (2025). *JOS* – avartavia juttuja, toukokuu 2046*. Sitra. <https://www.sitra.fi/julkaisut/jos/>

Poussa, L. & Ylikoski, T. (2025). *Heikot signaalit 2025 -aikakauslehti*. Sitra. <https://www.sitra.fi/artikkelit/heikot-signaalit-2025-aikakauslehti/>

Huone 2050: Kestävyysmurroksen jälkeinen arki

Mitä?

Huone 2050 oli Helsingin Oodi-kirjastossa keväällä 2025 toteutettu tulevaisuus-huone, jossa osallistujat pääsivät kokemaan, miltä kestävyysmurroksen jälkeisessä kestävässä tulevaisuudessa konkreettisesti voisi näyttää ja tuntua. Huone 2050 pohjautui toivottaviin tulevaisuuskuviin, joissa hahmoteltiin todellisten hintojen markkinataloutta, planetaarisia sääntöjä sekä kestävyysymmärryksen vallankumousta. Lisäksi Huone 2050:n suunnitteluun vaikutti Kestävän kehityksen toimikunnalle verkossa toteutettu viiden päivän tulevaisuussimulaatio, jossa toimikunnan jäsenet kokivat viikon ajan elämää näihin tulevaisuuskuviin pohjaavassa tulevaisuudessa. Huoneessa osallistujat pääsivät sukeltamaan immersiiiviseen kokemukseen, jossa tulevaisuuden perhe elää kestävä elämää vuonna 2050. Toivottavat tulevaisuuskuvat, eli todellisten hintojen markkinatalous, planetaariset säännöt ja kestävyysymmärryksen vallankumous konkretisoituivat esineiksi liittyen muun muassa ruokaan, kuluttamiseen ja terveyteen. Vierailun päätteeksi kävijät kirjoittivat nykyhetken itselleen postikortin tulevaisuudesta.

Miksi?

Tärkeä osa Kestävyyspaneelin työtä on politiikkasuositusten tekeminen. Huone 2050-kokemuksella haluttiin konkretisoida ja tehdä näkyväksi niitä tulevaisuuskuvia, joihin nämä suositukset tähtäävät. Tavoitteena oli tuoda paneelin työ ja tavoitteet lähemmäs kansalaisia ja kannustaa heitä pitkän aikavälin tulevaisuusajatteluun paneelille tärkeissä kestävyysteemoissa.

Kuka?

Projektin toteutti Kestävyyspaneeli, jonka tarkoituksena on edistää kestävä kehitystä Suomessa. Käytännön toteutuksesta vastasi Falay Transition Design ja se rakentui Demos Helsingin kokoaman tietopohjan päälle. Huone oli avoinna kaikille kiinnostuneille, ja siellä vieraili kahden päivän aikana yli 250 ihmistä.

Mitä sitten?

Huone 2050 käsitteli kestävä tulevaisuutta tavalla, joka herätti kävijöissä tunteita ja loi emotionaalisen yhteyden. Tuttuihin arjen tilanteisiin sijoitettuna kestävyyspaneelin tulevaisuuskuvat herättivät kävijöissä toivoa ja loivat maaperää käyttäytymisen muutokselle. Monimutkaiset, tulevaisuuden mahdolliset muutokset muuttuivat osallistujille tutummiksi ja ymmärrettävämmiksi, kun niitä lähestyttiin arkisten tilanteiden ja esineiden kautta.

Lähteet:

Kestävyyspaneeli. (2025). *Kestävyyspaneelin Huone 2050 keräsi yli 250 kävijää kurkistamaan kestävään tulevaisuuteen*. Kestävyyspaneeli. <https://www.kestavyyspaneeli.fi/2025/05/30/kestavyyspaneelin-huone-2050-kerasi-yli-250-kavijaa-kurkistamaan-tulevaisuuteen/>

Kestävyyspaneeli. (2025). *Kestävyyspaneeli kutsuu kansalaiset Huone 2050:een 25.–26.5. Oodissa!* Kestävyyspaneeli. <https://www.kestavyyspaneeli.fi/2025/05/12/kestavyyspaneeli-kutsuu-kansalaiset-tulevaisuusmatkalle-kestavaan-huomiseen/>

Falay Transition Design. (2025) *Room2050 final report*. Falay Transition Design. <https://drive.google.com/file/d/1JHOonkMhU2U9a4OtjFV7zSRumhLNCN1R/view>

Falay Transition Design. (2025) *Room 2050 – A Glimpse into a Sustainable Future*. Falay Transition Design. <https://www.falaydesign.com/projects-cases/room2050>

Future Design: nykyisten ja tulevien sukupolvien välinen neuvottelu Sitran kestävän talouspolitiikan johtamiskurssilla

Mitä?

Kesäkuussa 2026 Sitran Kestävän talouspolitiikan johtamiskoulutuksen alumneille järjestettiin 1,5-päiväinen täydennyskoulutus, joka perustui Future Design -menetelmään. Tämän Japanissa kehitetyn osallistavan tulevaisuustyöskentelyn tavoitteena on venyttää päätöksenteon aikajännettä eläytymällä tulevaisuudessa elävien ihmisten asemaan. Täydennyskoulutuksessa osallistujien tehtävänä oli tarkastella kestävää talouspolitiikkaa tulevien sukupolvien ja sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta. Miten suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa kannattelevaa sukupolvisopimusta tulisi tässä hetkessä uudistaa, jotta se olisi reilu ja oikeudenmukainen myös tulevaisuudessa elävien ihmisten näkökulmasta?

Miksi?

Suomessa talouskasvun hyytymisen, julkisen talouden sopeutusten, väestön ikääntymisen, turvallisuusympäristön murroksen ja ympäristökriisien kaltaiset kehityskulut lisäävät ylisukupolvisen päätöksenteon tarvetta samaan aikaan kun ne tekevät siitä entistä haastavampaa. Ne haastavat nuorten uskoa tulevaisuuteen ja sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen sekä hyvinvointiyhteiskuntaa kannattelevaa sukupolvisopimusta. Täydennyskoulutuksen tavoitteena oli testata Future Design -menetelmää sekä tarjota osallistujille syötteitä ja oivalluksia ylisukupolvisesti kestävän talousajattelun tueksi sekä tarjota välineitä tulevien sukupolvien ja sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden huomioimiseksi omassa työssään.

Kuka?

Future Design -menetelmän kehitti alun perin japanilainen taloustieteilijä Tatsuyoshi Saijo, joka johtaa Kochin teknillisen yliopiston (Kochi University of Technology) Future Design -tutkimusinstituuttia. Täydennyskoulutuksen toteutuksesta vastasi Sitra.

Entä sitten?

Nykyhetken kiireiden keskellä tulevaisuuden äärelle pysähtyminen ja tulevien sukupolvien asemaan asettuminen on vaikeaa, mutta sitäkin tärkeämpää. Tulevien sukupolvien roolin omaksuminen tarjoaa kriittisen näkökulman nykyhetkeen, haastaa totunnaista ajattelua ja luo tilaa toistenlaisten tulevaisuuksien kuvittelulle. Kokeilussa saatiin rohkaisevia viitteitä siitä, että Future Designin avulla voidaan vahvistaa ymmärrystä nykyisten ja tulevien sukupolvien etujen välisistä ristiriidoista ja yhteensovittaa niitä. Näin menetelmä tukee nykypäivänä tehtävien päätösten hyväksyttävyyttä ja oikeudenmukaisuutta pidemmällä aikavälillä.

Lähteet:

Future Design. (n.d.). *Future Design*. Government of Japan.
<https://www.futuredesign.go.jp/>

Hara, K., Yoshioka, R., Kuroda, M., Kurimoto, S. & Saijo, T. (2019). *Reconciling intergenerational conflicts with imaginary future generations: Evidence from a participatory deliberation practice in a municipality in Japan*. Sustainability Science, 14(6), 1605–1619. [10.1007/s11625-019-00684-x](https://doi.org/10.1007/s11625-019-00684-x)

Kamijo, Y., Komiya, A., Mifune, N. & Saijo, T. (2017). *Negotiating with the future: Incorporating imaginary future generations into negotiations*. Sustainability Science, 12(3), 409–420. <https://doi.org/10.1007/s11625-016-0419-8>

Nagawa, Y. (2024). *Praxis of Future Design*. Research Institute for Humanity and Nature. <https://doi.org/10.20568/0002000037>

Saijo, T. (2020). *Future Design: Bequeathing Sustainable Natural Environments and Sustainable Societies to Future Generations*. Sustainability, 12(16), 6467. <https://ideas.repec.org/a/gam/jsusta/v12y2020i16p6467-d397459.html>

Timilsina, R. R., Nakagawa, Y., Kamijo, Y., Kotani, K. & Saijo, T. (2021). *Imaginary future generations: A deliberative approach for intergenerational sustainability dilemma*. Social Design Engineering Series SDES-2021-12 / Kochi University of Technology. <https://ideas.repec.org/p/kch/wpaper/sdes-2021-12.html>

Hawaii 2050: Skenaariotilat osana Havaijin kestäväen kehityksen suunnitteluprosessia

1. Mitä?

Hawaii 2050 oli vuonna 2006 käynnistetty koko osavaltion laajuinen kestäväen kehityksen suunnitteluhanke, jonka tavoitteena oli tutkia Havaijin pitkän aikavälin sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä tulevaisuuksia. Hankkeessa kehitettiin neljä vaihtoehtoista tulevaisuusskenaariota – Orange, Silver, Maroon ja Blue – joita käytettiin keskustelun herättäjinä. Hankkeen päätapahtumassa suuri konferenssitila muutettiin skenaarioiden mukaisiksi neljäksi eri tulevaisuudeksi, joissa oli ääniä ja esineitä tulevaisuudesta sekä roolihahmoja tulevaisuuden edustajina. Tapahtumaan osallistui yli 500 poliittista, taloudellista ja yhteisöjen johtajaa.

2. Miksi?

Hawaii 2050 -projektin tavoitteena oli lisätä poliittisten päättäjien ja yhteisöjen ymmärrystä pitkän aikavälin monimutkaisista haasteista kuten ilmastonmuutoksesta, väestönkasvusta, kulttuurisista muutospaineista ja talouden kestävydestä. Eri skenaarioiden tarkastelulla haluttiin auttaa ihmisiä tutkimaan oletuksiaan ja kirkastamaan omaa käsitystään Havaijin toivottavasta tulevaisuudesta ja ryhtyä vaikuttamaan tulevaisuuden suuntaan myös pidemmällä 50 vuoden aikaperspektiivillä.

3. Kuka?

Hankkeen suunnittelusta vastasi Hawaii Research Center for Futures Studies ja sen keskeisiä vetäjiä olivat Jim Dator, Jake Dunagan ja Stuart Candy, joiden suunnittelemat immerssiiviset skenaariot olivat projektin keskeinen osa.

4. Mitä sitten?

Hawaii 2050 nousi merkittäväksi kokemuksellisten tulevaisuusmenetelmien esimerkkitapaukseksi ja tärkeäksi osaksi laajempaa julkisen tulevaisuusajattelun kehitystä, koska se yhdisti politiikkaprosessin, skenaariot ja laajan joukon osallistamisen. Vaikuttavuuden näkökulmasta korostui kognitiivinen vaikutus eli se, miten ihmiset ajattelivat tulevaisuuksista uusilla tavoilla, laajensivat mielikuvitustaan ja keskustelun laatu parani. Vaikka hanke vauhditti osavaltion kestäväen kehityksen suunnittelua ja auttoi luomaan yhteistä suuntaa poliittisille toimijoille ja yhteisöille, sen institutionaalinen vaikutus, kuten muutokset päätöksissä tai budjetissa olivat paljon hitaampia ja vähäisempiä.

Lähteet:

Candy, S., Dator, J. & Dunagan, J. (2006). Four Futures for Hawaii 2050.

Candy, S. (2010). *The Futures of Everyday Life: Politics and the Design of Experiential Scenarios*. PhD thesis / University of Hawai'i at Mānoa.

Lee, Y. (2025). *The Evolution of Strategic Foresight and Policy Making*. PhD thesis / University College London.

Futures Garden: Kokemuksellisuus osana politiikan valmistelua

Mitä?

Futures Garden on Euroopan komission kokeellinen ennakointiprojekti, jossa hyödynnetään spekulatiivista designia ja tulevaisuusartefakteja. Projektin keskeiset tuotokset ovat lyhyitä animaatioelokuvia, jotka tekevät mahdollisen tulevaisuuden konkreettiseksi ja toimivat keskustelun käynnistäjinä. Projektissa on tähän mennessä käsitelty kahta teemaa: *symbiotic* ja *inwards*. Symbiotic sijoittuu 2050-luvulle ja teknologiaan, jonka avulla ihmiset voivat kokea muiden lajien havaintomaailman. Ajatuskokeen tarkoitus on pohtia miten ihmisen suhde luontoon muuttuisi ja voisiko muiden lajien kokeminen lisätä empatiaa ja vaikuttaa politiikkaan (esim. biodiversiteetti, eläinten oikeudet). Inwards puolestaan kuvaa tulevaisuutta, jossa yhteiskunta on kääntynyt pois jatkuvasta talouskasvusta ja ihmiset keskittyvät emotionaaliseen kehitykseen, yhteisöllisyyteen ja materialismin vähentämiseen. Teemoja kuvaavat animaatiot eivät kuvaa vain tarinaa vaan myös fiktiivisiä tuotteita, palveluja ja sosiaalisia käytäntöjä näissä mahdollisissa tulevaisuuksissa.

Miksi?

Projektin tavoitteena on vahvistaa politiikanteon pitkän aikavälin ajattelua ja tulevaisuusherkkyyttä. Futures Garden pyrkii tekemään mahdolliset tulevaisuudet konkreettisiksi ja keskusteltaviksi, jotta päättäjät ja kansalaiset voivat pohtia niiden merkitystä jo ennen kuin muutokset tapahtuvat. Animaatioita on käytetty tapahtumissa keskustelun pohjana ja osallistujilta on kerätty näkemyksiä esimerkiksi siitä, mitä mahdollisuuksia ja riskejä tällaiset tulevaisuudet sisältävät. Näistä syötteistä on koottu analyysiä politiikkakeskustelun pohjaksi esim. biodiversiteettiin, teknologiaetiikkaan ja hyvinvointipolitiikkaan liittyen.

Kuka?

Projektia toteuttaa Euroopan komission tutkimuskeskus Joint Research Centre erityisesti sen EU Policy Lab -yksikön kautta. Hanke on toteutettu yhteistyössä useiden tutkimus- ja ennakointiorganisaatioiden kanssa osana EU:n ennakointitoimintaa.

Mitä sitten?

Futures Garden pyrkii vaikuttamaan siihen, miten politiikkaa valmistellaan EU:ssa. Projektin kautta testataan uusia tapoja tuoda ennakointi, mielikuvitus ja kansalaisten näkökulmat osaksi politiikkaprosessia. Tulevaisuusartefaktit voivat toimia keskustelun avaajina, auttaa tunnistamaan nousevia ilmiöitä ja tukea uusien politiikkavaihtoehtojen kehittämistä. Projektin vaikuttavuudesta ei ole vielä tehty arviointia.

Lähteet:

European Commission Joint Research Centre. (2024). *Futures Garden*. Knowledge for Policy / European Commission. https://knowledge4policy.ec.europa.eu/projects-activities/futures-garden_en

EU Policy Lab. (2024). *Futures Garden goes live: sowing the seeds for innovative policymaking*. European Commission. https://policy-lab.ec.europa.eu/news/futures-garden-goes-live-sowing-seeds-innovative-policymaking-2024-07-03_en

EU Policy Lab. (2024). *Futures Garden: sowing the seeds of policy innovation for Europe's future*. European Commission. https://policy-lab.ec.europa.eu/news/futures-garden-sowing-seeds-policy-innovation-europes-future-2024-02-21_en

Futures Garden Project. (2024). *About Futures Garden*. Futures Garden. <https://www.futuresgarden.eu/about>

Futures Garden Project. (2024). *Symbiotic – artefact and insights*. Futures Garden. <https://www.futuresgarden.eu/artefacts/symbiotic>

Futures Garden Project. (2024). *Inwards – artefact and deep dive*. Futures Garden. <https://www.futuresgarden.eu/artefacts/inwards>

Superstruct: Ison mittakaavan tulevaisuus-simulaatio maailmaa ravistelevista uhkista

Mitä?

Superstruct oli vuonna 2008 toteutettu tulevaisuussimulaatio. Simulaatio sijoittui vuoteen 2019, jolloin kuvitteellinen supertietokone GEAS (Global Extinction Awareness System) ennusti, että ihmiskunnalla oli jäljellä vain 23 vuotta ennen sivilisaation romahtamista. Simulaation keskiössä oli viisi maailmaa ravistelevaa superuhkaa liittyen ympäristöön, talouteen ja yhteiskuntaan.

Pelin osallistujat kutsuttiin kuvittelemaan millaista elämä olisi superuhkien keskellä, miten ihmiset, yhteisöt ja organisaatiot sopeutuisivat sekä millaisia uusia ratkaisuja selviytyminen edellyttäisi.

Kuuden viikon aikana Superstruct keräsi verkkoalustalle maailmanlaajuisesti yli 7000 osallistujaa, jotka kävivät keskusteluita, kertoivat tarinoita elämästä vuonna 2019 ja kuvittelivat yli 500 uutta yhteiskunnan rakennetta eli ideaa, organisaatiota, toimintamallia ja yhteisöä liittyen energian, ruuan, terveyden, turvallisuuden ja yhteiskunnan tulevaisuuteen.

Miksi?

Superstructin tavoitteena oli auttaa tekemään abstrakteista tulevaisuuksista konkreettisia ja koettavia sekä tehdä ennakkoinnista avoimempaa ja osallistavampaa. Sen sijaan, että tulevaisuusajattelu jäisi pienen asiantuntijajoukon tehtäväksi, Superstructin kaltainen alusta mahdollisti ennakkoinnin hajautettuna, yhteisenä prosessina, johon voi osallistua suuri ja moninainen joukko ihmisiä. Samalla sen avulla voitiin ylittää tieteenalojen, ammattien ja roolien rajoja.

Kuka?

Simulaation toteutti Institute for the Future (IFF), jossa simulaation suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat Ten-Year Forecast -tiimin Kathi Vian, Jamais Cascio ja Jane McGonigal.

Mitä sitten?

Kun koronapandemia alkoi, simulaatioon osallistuneet kokivat olevansa henkisesti valmiimpia kohtaamaan pandemian: he olivat jo käyneet läpi kriisiin liittyviä paniikin ja avuttomuuden tunteita kymmenen vuotta aikaisemmin simulaatiossa. Simulaation ansiosta he pystyivät toimimaan nopeasti, sopeutumaan uusiin rutiineihin ja aloittamaan esimerkiksi maskien käytön ja sosiaalisen etäisyyden ottamisen viikkoja ennen kuin muut heräsivät tilanteeseen. Tämä ilmiö muistuttaa kokemuksia maista, jotka olivat selvinneet aiemmista epidemioista, kuten SARSista tai ebolasta: aiempi kokemus kriisistä lievensi henkisiä esteitä ja auttoi ihmisiä mukautumaan nopeammin. Simulaation suunnittelijan Jane McGonigalin mukaan pelkkä tulevaisuuden kuvittelu simulaation aikana antoi osallistujille lähes samanlaista henkistä resilienssiä kuin todellisen kriisin läpikäyminen. Simulaatio auttoi osallistujia ”muistamaan” tulevaisuuden tapahtumia, jolloin varsinainen kriisi ei aiheuttanut lamaannuttavaa shokkia.

Lähteet:

Gorbis, M. (2010). Foresight to Insight to Action: Imaginative Forecasting Helps Shape a Brighter Future. *Generations: Journal of the American Society on Aging*, 34(3), 12–13.

IFTF. (2010). Massively Multiplayer Forecasting Games: Making the Future Real. Institute for the Future. <https://legacy.iftf.org/future-now/article-detail/massively-multiplayer-forecasting-games-making-the-future-real/>

IFTF. (2010). SUPERSTRUCT – World’s First Massively Multiplayer Forecasting Game Announced Today. Institute for the Future. <https://legacy.iftf.org/future-now/article-detail/superstruct-worlds-first-massively-multiplayer-forecasting-game-announced-today/>

McGonigal, J. (2009). SUPERSTRUCT: Welcome back, Super-Empowered Hopeful Individuals! Institute for the Future. <https://legacy.iftf.org/future-now/article-detail/superstruct-welcome-back-super-empowered-hopeful-individuals/>

McGonigal, J. (2022). Imaginable – How to See the *Future Coming* and *Be Ready for Anything*. Bantam Press.

McGonigal, J. (2020). During a Pandemic, We Urgently Need to Stretch Our Imagination. Institute for the Future / Medium. <https://medium.com/institute-for-the-future/during-a-pandemic-we-all-need-to-stretch-our-imagination-a9295cfcd1f8>

Superstruct Wiki. (n.d.). *Superstruct Wiki*. Fandom. https://superstruct.fandom.com/wiki/Superstruct_Wiki

Lähteet

Bleecker, J. et al. (2022). *The Manual of Design Fiction*. Near Future Laboratory.

OECD. (2022). *Anticipatory Innovation Governance Model in Finland: Towards a New Way of Governing*. OECD Public Governance Reviews / OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/a31e7a9a-en>

Candy, S. & Dunagan, J. (2016). *The Experiential Turn*. Human Futures. 26.

Candy, S. & Dunagan, J. (2017). *Designing an experiential scenario: The People Who Vanished*. Futures, volume 86. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2016.05.006>

Candy, S. (2010). The futures of everyday life. University of Hawaii at Manoa, Department of Political Science. <http://www.scribd.com/doc/68901075/Candy-2010-The-Futures-of-Everyday-Life>

Candy, S. & Kornet, K. (2019). *Turning Foresight Inside Out: An Introduction to Ethnographic Experiential Futures*. *Journal of Futures Studies*, March 2019, 23(3). [https://doi.org/10.6531/JFS.201903_23\(3\).0002](https://doi.org/10.6531/JFS.201903_23(3).0002)

Dufva, M., Lähdemäki-Pekkinen, J., Poussa, L. & Rekola, S. (2024). Tulevaisuusvalta – lisää ääniä tulevaisuuskeskusteluun. Sitra.

Dunne, A. & Raby, F. (2024). *Speculative Everything: Design, Fiction and Social Dreaming*. MIT Press.

Garduño García, C. & Gaziulusoy, İ. (2021). *Designing future experiences of the everyday: Pointers for methodical expansion of sustainability transitions research*. Futures, 127. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2021.102702>

Hajer, M. A. & Oomen, J. (2025). *Captured Futures – Rethinking the drama of environmental politics*. Oxford University Press.

Hoffman, J. (2024). Enhancing community engagement in scenario-based urban planning and policy development using experiential futures. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*. <https://doi.org/10.1080/17549175.2024.2307049>

IFTF. (2026). The Lumisphere Experience & the Science of Urgent Optimism: Evidence from 11 Weeks of Data and 36,000 Participant Responses. Institute for the Future. <https://www.iftf.org/projects/the-lumisphere-experience-the-science-of-urgent-optimism/>

Järvelä, S. & Tarpila, M. (Forthcoming). *Agency through Embodied Play in Larp – Grasping Complex Political Issues through Embodied Action, Fiction and Co-Creation*. In *Role-Playing Games and World Politics: The Politics of Game Design, Artefacts, and Experience*, edited by Teemu Rantanen, Saara Särmä, and Juha Vuori. London: Routledge.

Mazé, R. (2019). Politics of Designing Visions of the Future. *Journal of Futures Studies*, March 2019, 23(3). [https://doi.org/10.6531/JFS.201903_23\(3\).0003](https://doi.org/10.6531/JFS.201903_23(3).0003)

Nishimura, N., Inoue, N., Masuhara, H. & Musha, T. (2020). Impact of Future Design on Workshop Participants' Time Preferences. *Sustainability*, 12, 7796. <https://doi.org/10.3390/su12187796>

McGonigal, J. (2022). *Imaginable – How to See the Future Coming and Be Ready for Anything*. Transworld Publishers.

Parkkonen, P. & Vataja, K. (2019). Näkökulmia ja lähestymistapoja tulevaisuustyön ja ennakkoinnin arviointiin. *Futura*, 38(1), 60–73.

Poussa, L. & Ylikoski, T. (2025). "Tulevaisuus alkoi herätä henkiin pääni sisällä ja muuttua oikeaksi" – Tulevaisuussimulaatio vei yli 800 ihmistä vuoteen 2038. Sitra. <https://www.sitra.fi/artikkelit/tulevaisuus-alkoi-herata-henkiin-paani-sisalla-ja-muuttua-oikeaksi-tulevaisuussimulaatio-vei-yli-800-ihmista-vuoteen-2038/>

Rekola, S. & Ylikoski, T. (2025). Kaikki mukaan tulevaisuuskeskusteluun – mutta miten? Tulevaisuusvallan laajentajan eettiset periaatteet. Sitra. https://www.sitra.fi/wp-content/uploads/2025/05/tulevaisuusvalta_eettiset_periaatteet_opas-1.pdf

Rhemann, M. (2019). Asymmetry. Disruption. Futures. A Depth and Layered Approach to Understanding the Futures of Change. University of the Sunshine Coast, Queensland. <https://doi.org/10.25907/00196>

Saijo, T. (2025). "Future Design": *An Innovative Approach to Decision-making*. UNU-CPR. <https://unu.edu/cpr/blog-post/future-design-innovative-approach-decision-making>

Snider, S., LaConte, S. & Bickel, W. (2016). Episodic Future Thinking: Expansion of the Temporal Window in Individuals with Alcohol Dependence. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 40(7), 1558–1566. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27246691/>

Tharp, B. & Tharp, S. (2022). *Discursive Design: Critical, Speculative and Alternative Things*. MIT Press.

UNESCO. (2023). *Futures Literacy Laboratory Playbook*. An essentials guide for co-designing a lab to explore how and why we anticipate. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385485/PDF/385485eng.pdf.multi>

Tekoälyn käyttö: Tämän muistion valmistelussa on hyödynnetty generatiivista tekoälyä tekstin ideoinnin, rakenteen hahmottamisen ja kielenhuollon tukena. Muistion sisällöstä ja johtopäätöksistä vastaavat kuitenkin kirjoittajat.

Muistiota varten haastatellut asiantuntijat keväällä 2026

Julian Bleecker, Near Future Laboratory
Erica Bol, Euroopan komissio
Stuart Candy, Tec de Monterrey
Idil Gaziulusoy, Aalto yliopisto
Simo Järvelä, Tampereen yliopisto
Paavo Järvensivu, BIOS
Johanna Kentala-Lehtonen, Kestävyyspaneeli
Anni Leppänen, Futures Mundane
Jane McGonigal, Institute for the Future
Jouko Myllyoja, Flowfosters
Meri Sahade, Future Days
Anu Seisto, VTT
Krizna Gomez, Rogue futures

Kirjoittajista

Lilli Poussa ja Terhi Ylikoski työskentelevät Sitran ennakkoinnin asiantuntijoina ja ovat viime vuosina kehittäneet kokemuksellisen ennakkoinnin menetelmiä Suomessa. Heidän työnsä keskiössä ovat tulevaisuussimulaatiot, tulevaisuusartefaktit sekä muut menetelmät, joiden avulla tulevaisuuksia voidaan tehdä koettaviksi, ymmärrettäviksi ja keskusteltaviksi. Heitä yhdistää kiinnostus siihen, miten tulevaisuustieto muuttuu merkitykselliseksi kokemukseksi ja miten kokemuksellisuus voi tukea oppimista, tulevaisuusajattelua, toimijuutta sekä päätöksentekoa epävarmuuden keskellä.

SITRa

SITRAN MUISTIO 30.9.2026

Sitran muistiot ovat tulevaisuustyömme taustaksi
tuotettuja sisältöjä.

ISBN 978-952-347-484-0 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11-13
PL 160
00181 Helsinki
P. +358 294 618 991
LinkedIn @Sitra